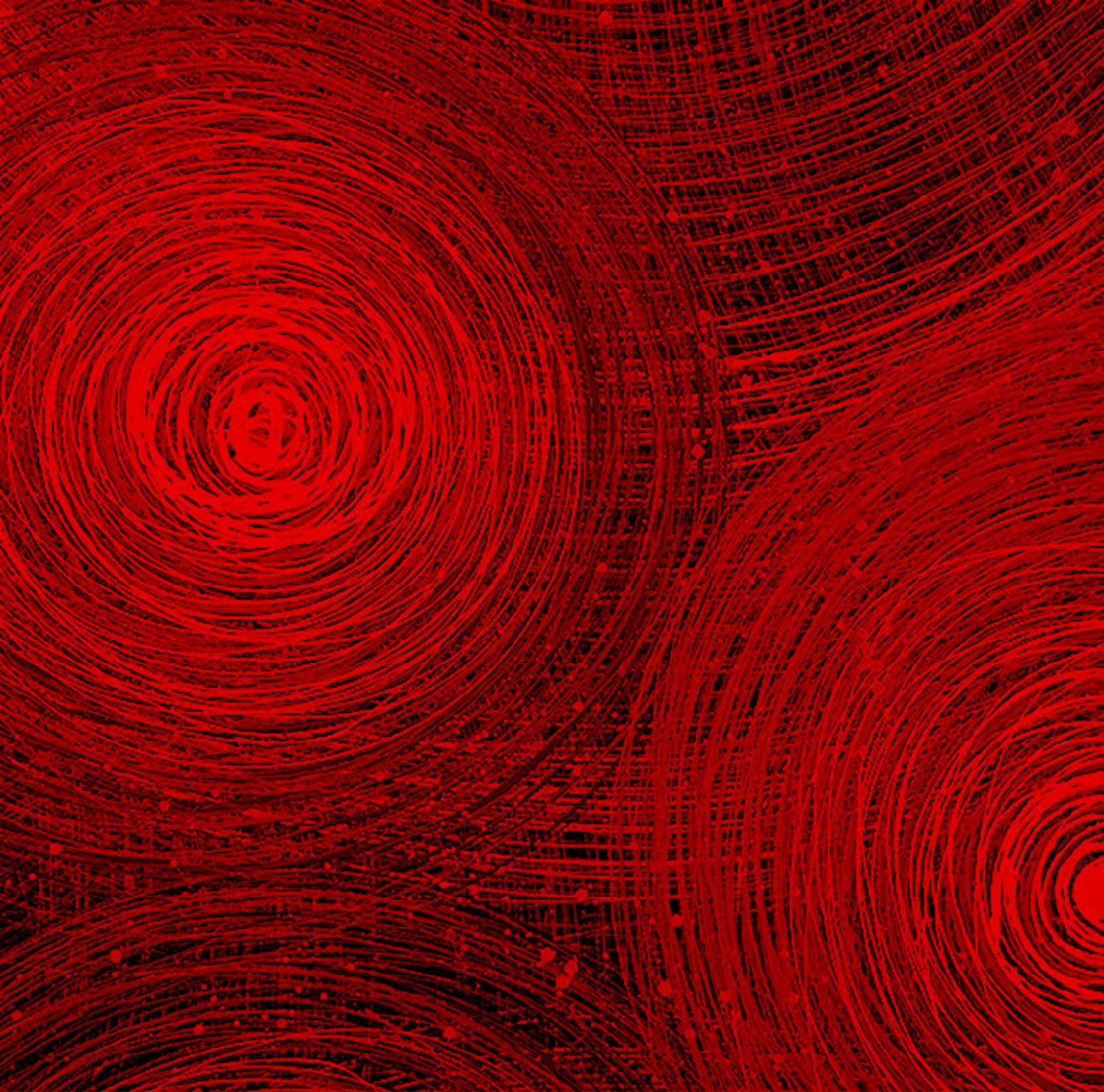

မြသန်းစင်

ခေတ်သစ်သမိုင်းဦးကာ E. H. Carr

What Is History ?

သမိုင်းဆရာနဲ့ သူ့အချက်အလက်များ

အောက်ပါဆောင်းပါးဟာ အင်္ဂလိပ်လူမျိုး သမိုင်းပါမောက္ခတစ်ယောက်ဖြစ်တဲ့ အီး၊ အိတ်ချ်၊ ကား ရဲ့ ဟောပြောချက်များ ထဲက ကောက်နုတ်ချက်များ ဖြစ်ပါတယ်။ ဟောပြောချက်များ ဟာ ၁၉၆၀ပြည့်နှစ်၊ ကိန်းဗရစ်တက္ကသိုလ်မှာ ပြုလုပ်တဲ့ မကြွေးလေး၊ ထရီဗီလျံ အထိမ်းအမှတ် ဟောပြောပွဲတွေမှာ ပို့ချသွားတဲ့ ပို့ချချက်များ ဖြစ်ပါတယ်။ မကြွေးလေးဟာထင်ရှားတဲ့ သမိုင်းဆရာကြီးတစ်ဦးဖြစ်ခဲ့ပြီး ထရီဗီလျံဟာလည်း ထင်ရှားတဲ့ အင်္ဂလိပ်သမိုင်းဆရာကြီးတစ်ဦးဖြစ်ပါတယ်။ ကိန်းဗရစ်တက္ကသိုလ်ဟာ အခါအားလျော်စွာသမိုင်းဆရာကြီးများ ရဲ့ အထိမ်းအမှတ်ဟောပြောပွဲများကို ပြုလုပ်ရာမှာ သက်ရှိထင်ရှားရှိနေတဲ့ သမိုင်းဆရာတွေကို ပင့်ဖိတ်ပြီး ဟောပြောပို့ချစေခဲ့ပါတယ်။

ပါမောက္ခကားဟာ ၁၈၉၂ ခုနှစ်မှာ မွေးပြီး ကိန်းဗရစ်တက္ကသိုလ်မှာ ပညာသင်ခဲ့ပါတယ်။ ၁၉၁၆ ခုနှစ်မှာ တက္ကသိုလ်ကထွက်ပြီး ၁၉၁၆ ခုနှစ်မှာ ဗြိတိသျှနိုင်ငံခြားရေးဌာနမှာ ဝင်ရောက်အမှုထမ်းခဲ့ပါတယ်။ ၁၉၃၆ ခုနှစ်မှာ နိုင်ငံခြားရေးဌာနကထွက်ပြီး ဝေလပြည်နယ် တက္ကသိုလ်မှာ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံရေးရာ ပါမောက္ခအဖြစ် အမှုထမ်းခဲ့ပါတယ်။ ၁၉၄၁ ခုနှစ်မှ ၁၉၄၆ ခုနှစ်အတွင်းမှာ တော့ ပါမောက္ခကားဟာ နာမည်ကျော် ‘တိုင်းသတင်းစာကြီး’ မှာ လက်ထောက်အယ်ဒီတာအဖြစ်ဆောင်ရွက်ပါတယ်။ ၁၉၅၃ ခုနှစ်နဲ့ ၁၉၅၅ ခုနှစ်အတွင်းမှာ အောက်စဖို့ တက္ကသိုလ်၊ ဘေလီယမ်ကောလိပ်မှာ နိုင်ငံရေးပညာ နည်းပြအဖြစ် ဆောင်ရွက်ခဲ့ပြန်ပါတယ်။

ပါမောက္ခကားဟာ ကျမ်းပေါင်းများစွာနဲ့ သမိုင်းရေးရာစာတမ်းများစွာကို ရေးသားခဲ့တဲ့ ပညာရှင်တစ်ဦးလည်း ဖြစ်ပါတယ်။ သူ့ရဲ့ ထင်ရှားတဲ့ ကျမ်းတွေထဲမှာ တစ်ခုကတော့ အတွဲခြောက်တွဲရှိတဲ့ ‘ဆိုဗီယက် ရုရှားနိုင်ငံသမိုင်း’ ဖြစ်ပါတယ်။

ယခုဖော်ပြပါဆောင်းပါးဟာ ကိန်းဗရစ်တက္ကသိုလ်မှာ ဟောပြောခဲ့တဲ့ ဟောပြောချက်များ ထဲက ကောက်နုတ်ချက် ဖြစ်ပါတယ်။

မြန်မာပြန်သူ

* * *

ခေတ်သစ်သမိုင်းဦးကာ

သမိုင်းဆိုတာ ဘာလဲ။ ဒီမေးခွန်းဟာ မေးစရာမလိုတဲ့ မေးခွန်း၊ အဓိပ္ပာယ်မရှိတဲ့ မေးခွန်းလို့ တချို့က ထင်ကောင်းထင်ကြလိမ့်မယ်။ လိုတယ် မလိုဘူးဆိုတာကို ‘ကိန်းဗရစ် ခေတ်သစ်သမိုင်းကျမ်း’ ပထမနှိပ်ခြင်းနဲ့ ဒုတိယနှိပ်ခြင်း နိဒါန်းမှာ ပါတဲ့ စာပိုဒ်နှစ်ခုကိုနှိုင်းယှဉ်ပြရင်း ဖြေပါမယ်။ ‘ကိန်းဗရစ် ခေတ်သစ်သမိုင်းကျမ်း’ ကို ကြီးကြပ်တည်းဖြတ်ရတဲ့ သမိုင်းဆရာကြီး လော့ဒ်အက်တန် ရဲ့ ၁၈၉၆ ခု အောက်တိုဘာလထဲမှာ ကိန်းဗရစ်တက္ကသိုလ် ပုံနှိပ်တိုက် အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့ထံတင်တဲ့ အစီရင်ခံစာထဲမှာ အောက်ပါစာပိုဒ်တစ်ပိုဒ် ပါပါတယ်။

“ဆယ့်ကိုးရာစုနှစ်ကြီးက အမွေပေးခဲ့မည့် အသိဉာဏ်ပညာ အဝဝကို အများ ပြည်သူတို့ အကျိုးငှာ ပြည့်စုံစွာ မှတ်တမ်းတင်ခွင့်ရရှိခြင်းသည် ထူးခြားသော အခွင့်အရေးကြီးတစ်ရပ်ဖြစ်ပါသည်။ . . . မျှတစွာ အလုပ်တာဝန်ခွဲဝေခြင်းဖြင့် ကျွန်ုပ်တို့ သည် နိုင်ငံတကာရေးရာ သုတေသနနှင့် ပတ်သက်၍ အရင့်ကျက်ဆုံး ကောက်ချက်များ ၊ နောက်ဆုံးမှတ်တမ်းမှတ်ရာများကို လူတိုင်းလက်သို့ရောက်အောင် ပို့ဆောင်ရန် ကြိုးစားကြရမည်ဖြစ်သည်။”

“ကျွန်ုပ်တို့ သည် အန္တိမသမိုင်း ကိုမူ လက်ရှိမျိုးဆက်တွင် ရနိုင်တော့မည် မဟုတ်ချေ။ သို့ရာတွင် ကျွန်ုပ်တို့ သည် သမားရိုးကျ ရာဇဝင်သမိုင်းကိုမူ ဖော်ထုတ်နိုင်ကြပေလိမ့်မည်။ ယခုအချိန်၌ ကျွန်ုပ်တို့ တွင်

သတင်းအချက်အလက်များအားလုံးကို ရရှိနိုင်ပြီဖြစ်ရုံမျှမက ပြဿနာတိုင်းကိုလည်း ဖြေရှင်းနိုင်သော အနေအထားတွင် ရောက်ရှိနေပြီဖြစ်သည့် အလျောက် သမားရိုးကျရာဇဝင်မှ အန္တိမရာဇဝင်သို့ သွားရာလမ်းကြောင်းတွင် ကျွန်ုပ်တို့ ရောက်နေသောနေရာကို ပြနိုင်ကြပြီ ဖြစ်ပေသည်။”

နောက်အနှစ်ခြောက်ဆယ်တိတိ ကြာတဲ့ အခါမှာ ‘ကိန်းဗရစ်သမိုင်းကျမ်း’ ကို ဒုတိယအကြိမ် ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေပါတယ်။ ဒုတိယနှိပ်ခြင်းနိဒါန်းမှာ တည်းဖြတ်သူ ပါမောက္ခ ဆာဂျော့ကလပ် က ‘အန္တိမရာဇဝင်သမိုင်း’ ကို ရရှိနိုင်လိမ့်မယ်လို့ ယူဆခဲ့ကြတဲ့ အက်တန်နဲ့ သူလုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်များ ရဲ့ အယူအဆကို ဝေဖန်ပြီးနောက် အောက်ပါအတိုင်း ရေးသားခဲ့ပြန်ပါတယ်။

“နှောင်းမျိုးဆက်ခေတ်များမှ သမိုင်းဆရာများ သည် ထိုမျှော်မှန်းချက် (တစ်နေ့တွင် ‘အန္တိမရာဇဝင်သမိုင်း’ ကို ရရှိလိမ့်မည် ဟူသောမျှော်မှန်းချက်) ကို ထားရှိခြင်းမပြုကြတော့ပြီ။ မိမိတို့ ၏ သမိုင်းကျမ်းများကို နောက်လူတို့ က အထပ်ထပ်အခါခါပြုပြင်ရေးသားကြလိမ့်မည်ဟု မျှော်လင့်ပြီးဖြစ်ကြပေသည် ။ ရှေးအတီတေက အမွေထားခဲ့သော အသိပညာတို့ သည် လူတစ်ဦး သို့မဟုတ် လူအများ ၏ စိတ်ဆန္ဒများမှ တစ်ဆင့် သက်ဆင်းလာခဲ့ကြပြီး ထိုစိတ်ဆန္ဒများ ၏ ‘ပုံသွင်း’ ပေးချက်အရ ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ခြင်းဖြစ်သည် ဟု ယူဆကြပေသည် ။ ထို့ကြောင့် ထိုအသိပညာများ ထဲတွင် မည်သည့် အရာကမှ ပြောင်းလဲစေခြင်းငှာ မတတ်နိုင်သော၊ အခြေခံကျသော၊ ပုဂ္ဂိုလ်ဆန္ဒစွဲမပါသော အဏုမြူမှုန်များ ပါဝင်ဖွဲ့စည်းထားသည် ဟု လည်း မယူဆကြတော့ပေ။ စူးစမ်းရှာဖွေမှုသည် အဆုံးမသတ် ရှိနေမည်သာဖြစ်ပေသည် ။ ဤတွင် စိတ်မရှည်သောပညာရှင်တို့ သည် သံသယဝါဒသို့ ပြေးဝင်ခဲ့လှုံကြတော့သည် ။ သို့မဟုတ်

လျှင်လည်း သမိုင်းအကဲဖြတ်ချက်တို့ သည် ပုဂ္ဂိုလ်စွဲ၊ ဆန္ဒတို့ ပါဝင်နေသည့် အလျောက် ယင်းတို့ အားလုံးသည် လည်း သူနည်းနှင့် သူ မှန်ကန်လျက်ရှိသဖြင့် လောကတွင် ‘ဒိဋ္ဌဓမ္မ’ ကျသော သမိုင်းအမှန်တရားဟူ၍ လည်း မရှိနိုင် ဟူသော အယူအဆတွင် ပြေးဝင်ခိုလှုံသွားကြလေသည်။

ဒါကိုကြည့်ရင် သမိုင်းနဲ့ ပတ်သက်တဲ့ အယူအဆဟာ ပညာရှိများကြားမှာ ပင်လျှင် တစ်ဦးနဲ့ တစ်ဦး မတူ၊ အမြင်ခြင်း ဖြောင့်ဖြောင့်ကြီး ကွဲလွဲဆန့်ကျင်နေတာကို တွေ့နေရတယ်။ ဒါကြောင့် ကျွန်တော်တို့ အနေနဲ့ အဲဒီသမိုင်းအယူအဆတွေကို စူးစမ်းလေ့လာသင့်တယ်လို့ ကျွန်တော် ထင်ပါ တယ်။ ၁၈၉၀ခုနှစ်များမှာ ရေးခဲ့တဲ့ အယူအဆ (အက်တန်၏ အယူအဆ) ဟာ မမှန်ဘူးလို့ ပြောနိုင်လောက်အောင် ကျွန်တော့်မှာ လုံလောက်တဲ့ အထောက်အထားတွေ ရှိတယ်လို့ ထင်ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ ၁၉၅၀ ခုနှစ်များ အတွင်းမှာ ရေးခဲ့တဲ့ အယူအဆများ (ပါမောက္ခ ဂျော့ကလပ်၏ အဆိုအမိန့်) ဟာ လုံးဝမှန်ကန်တယ်လို့ ပြောရလောက်အောင်တော့လည်း ကျွန်တော် မရဲသေးဘူး။ ဒီအကြောင်းကိုပြောရတာဟာ သမိုင်းရဲ့ တရားကို အကြောင်းကိုပြောရတာထက်တောင် ကျယ်ဝန်းနက်ရှိုင်းတယ်လို့ ထင်စရာရှိတယ်။ အမှန်ကတော့ သမိုင်းအယူအဆနဲ့ ပတ်သက်တဲ့ အက်တန်နဲ့ ဆာဂျော့ကလပ်တို့ ရဲ့ ပဋိပက္ခဟာ ကာလနှစ်ခုအကြားမှာ လူ့အဖွဲ့အစည်းနဲ့ ပတ်သက်တဲ့ အမြင်တွေ ပြောင်းလဲသွားရာက ပေါ်ပေါက်လာတဲ့ ပဋိပက္ခသာဖြစ်ပါတယ်။ အက်တန်ဟာ သူ့အယူအဆကိုတင်ပြရာမှာ ဝိတိုရိယခေတ်နှောင်းကာလရဲ့ အပြုယုံကြည်ချက် ဝိတိုရိယခေတ်နှောင်းကာလရဲ့ အမြင်ရှင်းတဲ့ ကိုယ့်ကိုယ်ကိုယ်ယုံကြည်ချက်နဲ့ ပြောသွားခြင်းဖြစ်တယ်။ ဆာဂျော့ကလပ်ကတော့ ဘီဂျင်နရေးရှင်း လို့ခေါ်တဲ့ ဘိတနစ် မျိုးဆက်ခေတ်ရဲ့ ထွေပြားတဲ့ သံသယဝါနဲ့ ဇေဝဇေဝါနိုင်

မှုကို ပဲ့တင်ထပ်လိုက်ခြင်းပဲဖြစ်ပါတယ်။ သမိုင်းဆိုတာဘာလဲဆိုတဲ့ အမေးကို ဖြေဖို့ ကြိုးစားတဲ့ နေရာမှာ ကျွန်တော်တို့ ဟာလည်း (သိသည် ဖြစ်စေ၊ မသိသည် ဖြစ်စေ) ဒီခေတ်မှာ ကျွန်တော်တို့ ရောက်ရှိနေတဲ့ အနေအထားကို ရောင်ပြန်ဟပ်ပြီးဖြေရမှာ ပါပဲ။ ကျွန်တော်တို့ မှီတင်းနေထိုင်ရာ လက်ရှိလူ့အဖွဲ့အစည်းကြီးကိုဘယ်လိုသဘောထားသလဲ၊ ဘယ်လိုမြင်သလဲဆိုတဲ့ ကျယ်ပြန့်တဲ့ ပြဿနာကြီးကို ဖြေဆိုတဲ့ အဖြေရဲ့ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုပဲ ဖြစ်နေမှာ ပါပဲ။ သေချာစွာ လေ့လာလိုက်တဲ့ အခါမှာ အခု ကျွန်တော်တင်ပြမယ့်ပြဿနာဟာ သေးဖွဲ့ရာများ ရောက်နေမလားလို့ ကျွန်တော် မစိုးရိမ်ပါဘူး။ ဒီလောက်ကြီးကျယ်ပြီး ဒီလောက်အရေးကြီးတဲ့ ပြဿနာကြီးကို မနိုင်မနင်းကောက်ကိုင်မိမှာ ကိုပဲ ကျွန်တော် စိုးရိမ်ပါတယ်။

၁၉ ရာစုနှစ်ကြီးဟာ အချက်အလက်တွေကို အလွန်အသားပေးတဲ့ ခေတ်ကြီး ဖြစ်တယ်။ ‘ကျွန်တော် လိုချင်တာဟာ အချက်အလက်တွေပဲဖြစ်တယ်။ လောကမှာ အချက်အလက်ကိုပဲလိုချင်တယ်’ လို့ မစွတာ ဂရက်ဂရိုင်း က ဟုဒ်တိုင်းမိစ် ဆိုတဲ့ စာအုပ်မှာ ရေးခဲ့ပါတယ်။ ဆယ့်ကိုးရာစုနှစ် သမိုင်းဆရာများအားလုံးလောက်ကလည်း သူနဲ့ သဘောတူကြပါတယ်။ ၁၈၃၀ ခုနှစ်များ အတွင်းတုန်းက သမိုင်းကို အမှား အမှန် စောကြောစစ်ဆေးတာကို သမိုင်းဆရာ ရန်ကေး က တရားမှန်ကန်စွာ ကန့်ကွက်ရေးသားရာမှာ သမိုင်းဆရာရဲ့ အလုပ်ဟာ ‘အရှိကို အရှိအတိုင်း’ ရေးသားဖို့ သာဖြစ်တယ်လို့ ရေးခဲ့ပါတယ်။ များစွာလေးနက်ခြင်းမရှိလှသည့် တိုင် ဒီစကားလုံးဟာ တော်တော်လေး ဩဇာလွှမ်းမိုးခဲ့ပါတယ်။ ဂျာမန်၊ ဗြိတိသျှနဲ့ ပြင်သစ်သမိုင်းဆရာ မျိုးဆက်သုံးဆက်ဟာ ‘အရှိကို အရှိအတိုင်း’ ဆိုတဲ့ စကားလုံးကို ဂါထာလို ရွတ်ဖတ်သရဇ္ဈာယ်ပြီး တိုက်ပွဲဝင်ခဲ့ကြတယ်။ ကိုယ့်ဦးနှောက်နဲ့ ကိုယ် တွေး

ခေါ်ခြင်းဆိုတဲ့ ပြီးငွေပင်ပန်းစရာကောင်းတဲ့ တာဝန်ကြီးတစ်ရပ်ကို ရှောင်လွှဲနိုင်ဖို့ အတွက် သူတို့ ဟာ ဒီစကားလုံးကို ဂါထာလို ရွတ်ဖတ်သရဇ္ဈာယ်ကြခြင်း ဖြစ်ပါတယ်။

သမိုင်းကို သိပ္ပံပညာရပ်ကြီးတစ်ခုအနေနဲ့ ထူထောင်ဖို့ စိတ်စောခဲ့ကြတဲ့ အပြုဝါဒီများကလည်း သူတို့ အရှိန်အဝါတွေကိုသုံးပြီး အချက်အလက်ကိုးကွယ်ရေးကိုအသားပေးခဲ့ကြတယ်။ ‘အချက်အလက်တွေကို သေချာအောင် လုပ်ပါ။ ပြီးမှ အဲဒီအချက်အလက်တွေပေါ်ကနေပြီး ကိုယ့်ကောက်ချက်ကိုဆွဲထုတ်ယူပါ’ လို့ အပြုဝါဒီတွေက ပြောခဲ့ကြပါတယ်။ ဗြိတိန်မှာ တော့ သမိုင်းအမြင်ဟာ အတွေ့အကြုံဝါဒရဲ့ အစဉ်အလာတွေနဲ့ တစ်ထပ်တည်း ဖြစ်နေပါတယ်။

ဗြိတိသျှ ဒဿနိကဗေဒသမိုင်းကိုပြန်ကြည့်ရင် လော့ခ် မှ သည် ဘာထရန်ရပ်ဆဲအထိ အတွေ့အကြုံဝါဒဟာ သြဇာကြီးခဲ့ပါတယ်။

အတွေ့အကြုံဝါဒီတို့ ရဲ့ အသိပညာဆိုင်ရာ သဘောတရားမှာ ပြုလုပ်သူနဲ့ ပြုလုပ်ခြင်းခံရသူဟာ (ကတ္တားပိုင်းနဲ့ ကမ္မပိုင်း) တို့ ဟာ တစ်ခုစီ သီးခြားတည်ရှိနေကြတယ်လို့ ယူဆပါတယ်။ အချက်အလက်များက အာရုံထင် အရာများ လိုပဲ အပြင်ကနေ ဝင်ရောက် လာပြီး အာရုံခံသူရဲ့ သိစိတ်နဲ့ သီးခြားကင်းလွတ်နေတယ်လို့ ယူဆကြပါတယ်။ အာရုံကိုရရှိခြင်းဖြစ်စဉ်ဟာ (တစ်နည်း အချက်အလက်ကို ရရှိတဲ့ ဖြစ်စဉ်ဟာ) မလှုပ်မရှား အသေဖြစ်တယ်လို့ ယူဆပါတယ်။ အချက်အလက်တွေ သူ့အာရုံထဲကို ဝင်ရောက်လာတော့မှ အာရုံကိုရရှိသူဟာ စတင်လှုပ်ရှားခြင်းပြုတယ်လို့ ယူဆပါတယ်။ဒါကြောင့် မို့ အတွေ့အကြုံဝါဒီဂိုဏ်းရဲ့ အသုံးကျသော်လည်း ဘက်လိုက်တဲ့ ကျမ်းတစ်စောင်ဖြစ်တဲ့ ‘အောက်

စဖို့ အင်္ဂလိပ် အဘိဓာန် သင်္ခေပကျမ်း’ က အချက်အလက်ကို အနက် ပေးတဲ့ နေရာမှာ ‘ကောက်ချက်နဲ့ ကွဲပြားခြားနားသော အတွေ့အကြုံအ ချက်အလက် အစုအပေါင်း’ လို့ အနက်ပေးခဲ့ပါတယ်။ ဒါဟာ အများ လက်ခံထားကြတဲ့ သမိုင်းနဲ့ ပတ်သက်တဲ့ သမားရိုးကျ အမြင်ပါပဲ။ သမိုင်း ဆိုတာ သေချာစွာသိထားတဲ့ အချက်အလက်တွေကို စုပေါင်းထားတာဖြစ် တယ်။ သမိုင်းဆရာဟာ အချက်အလက်တွေကို မှတ်တမ်းတွေ၊ ကျောက်စာတွေ၊ မင်စာတွေထဲကရနိုင်တယ်။ အချက်အလက်ဟာ ငါးသည် ရဲ့ ဗန်းထဲက ငါးတွေနဲ့ တူတယ်။ သမိုင်းဆရာဟာ အဲဒီထဲက အချက်အလ က်တွေကိုစုစည်းမယ်၊ အိမ်ကိုယူသွားမယ်။ သူကြိုက်တဲ့ ပုံစံနဲ့ အဲဒီငါး တွေကို ချက်ပြုတ်ကြော်လှော်ပြီးတည်ခင်းမယ်။ အက်တန်ကတော့ ဖွယ်ဖွယ်ရာရာကို ကြိုက်တတ်သူမဟုတ်တဲ့ အတွက် သူရတဲ့ အချက်အလ က်ကို ရိုးရိုးပဲချက်ပြုတ်ပြီး တည်ခင်းတယ်။ ‘ကိန်းဗရစ်ခေတ် သမိုင်းကျမ်းကြီး’ ကို ပြုစုတဲ့ သူများအား ညွှန်ကြားချက်ပေးရာမှာ အက်တန်က ‘ ကျွန်တော်တို့ ရေးတဲ့ ဝါတာလူးစစ်ပွဲ အကြောင်းဟာ ဂျာမန်ကိုဖြစ်ဖြစ်၊ အင်္ဂလိပ်ကိုဖြစ်ဖြစ်၊ ပြင်သစ်ကိုဖြစ်ဖြစ်၊ ဒတ်ချ်လူမျိုးကိုပဲဖြစ်ဖြစ်၊ ဘယ် သူ့ကိုမဆို ကျေနပ်မှုပေးနိုင်ရမယ်။ သမိုင်းကျမ်းပြုလာသူများ ရဲ့ စာရင်းကိုကြည့်ရင် ဒီသမိုင်းကျမ်းမှာ ဘယ်သူဟာ ဘယ်နေရာက ဘယ် နေရာအထိ ရေးတယ်၊ ဘယ်အခန်းကို ဘယ်သူရေးတယ်ဆိုတာ ဘယ် သူမှ မပြောနိုင်အောင် ရေးရမယ်။ ဒီအချက်ဟာ သမိုင်းပြုစုရာမှာ အရေးကြီးတဲ့ လိုအပ်ချက်ဖြစ်တယ်’ လို့ ပြောတယ်။ အက်တန်ရဲ့ သမိုင်း အယူအဆကို ဝေဖန်ခဲ့တဲ့ ဂျော့ကလပ်သည် ပင်လျှင် သမိုင်းကိုပြုစုရာမှာ ‘အမာခံအချက်အလက်နဲ့ အပေါ်ယံအခွံနဲ့ တူတဲ့ အငြင်းပွားဖွယ် အဓိပ္ပာယ်ကောက်ချက်ကို သီးသန့်ခွဲခြားထားရမယ်’ လို့ ပြောခဲ့တယ်။ ဒီနေရာမှာ အပေါ်ယံအခွံဟာ အတွင်းသားအမာခံထက်

ပိုပြီးအရေးကြီးတယ်။ ပိုပြီးအရသာရှိတယ်ဆိုတာကို ဂျော့ကလပ်
မေ့သွားဟန်တူတယ်။ ‘အချက်အလက်ကိုရောက်အောင် ပထမသွား၊ ပြီး
တော့မှ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်’ ဆိုတဲ့ ဆောင်ပုဒ်ဟာ အတွေ့အကြုံဝါဒီတို့ ရဲ့ သ
မိုင်းအမြင်၊ သမားရိုးကျဂိုဏ်းရဲ့ သမိုင်းအမြင်ဖြစ်တယ်။ ဒါကြောင့် ထင်
ပါရဲ့ ။ ထင်ရှားတဲ့ လစ်ဘရယ်သတင်းစာဆရာကြီးတစ်ဦးဖြစ်တဲ့ စီ၊ ပီ၊
စကော့ က ‘အချက်အလက်တို့ သည် အထွတ်အမြတ်ဖြစ်၍ ထင်မြင်ချ
က်မှာ လွတ်လပ်၏ ’ လို့ ရေးခဲ့ဟန်တူပါ တယ်။

ကျွန်တော်ကတော့ ဒီအဆိုအမိန့်တွေကို လက်မခံချင်ပါဘူး။ ဒီနေရာ
မှာ အတိတ်ကထားခဲ့တဲ့ အသိပညာတွေနဲ့ ပတ်သက်လို့ ဒဿနဆန်ဆန်
မဆွေးနွေးတော့ပါဘူး။ သမိုင်းနဲ့ ပတ်သက်လို့ ဥပမာတစ်ခုပဲ ကျွန်တော်
ပြချင်ပါတယ်။ ရောမစစ်ဘုရင် ဆီဇာဟာ ရှာဘီကွန်ချောင်းကလေးကို ဖြ
တ်ကျော်သွားတယ်ဆိုတဲ့ အချက်နဲ့ ဒီအခန်းရဲ့ အလယ်မှာ စားပွဲတစ်လုံး
ရှိတယ်ဆိုတဲ့ အချက်ဟာ နှစ်ခုစလုံး အချက်အလက်မှန်တွေဖြစ်တယ်။
ဒီအချက်နှစ်ချက်စလုံးဟာ ကျွန်တော်တို့ ရဲ့ သိစိတ်ထဲကို ရောက်လာကြ
တယ်။ သိမြင်တဲ့ လူတစ်ဦးအဖို့ ဒီအချက်နှစ်ချက်စလုံးဟာ ဒိဋ္ဌဓမ္မကျတဲ့
အချက်တွေဖြစ်တယ်။ ဒီမှာ တင် ပြဿနာပေါ် လာပြီ။ အတိတ်တုန်းက
ရှိခဲ့တဲ့ အချက်အလက်တိုင်းကို သမိုင်းအချက်အလက်လို့ ခေါ်ရတော့မှာ
လားလို့ မေးစရာ ဖြစ် လာပြီ။ ကောင်းပြီ။ ဒါဖြင့်ရင် သမိုင်းအချက်အလ
က်နဲ့ အတိတ်တုန်းက အချက်အလက်ကို ကျွန်တော်တို့
ဘယ်လိုခွဲခြားကြမလဲ။ အချက်အလက်တစ်ခုဟာ သမိုင်းအချက်အလ
က်တစ်ခု ဟုတ်မဟုတ်ကို ဘယ်မှတ်ကျောက်နဲ့ စစ်ဆေးကြည့်မှာ လဲ။

သမိုင်းအချက်အလက်ဆိုတာ ဘာလဲ။ တော်တော်အရေးကြီးတဲ့ ပြ
ဿနာဖြစ်တဲ့ အတွက် ဒီပြဿနာကို ကျွန်တော်တို့ သေသေချာချာလေ့
လာဖို့ လိုပါတယ်။ သမားရိုးကျ သမိုင်းဆရာများ အဖို့ တော့ အခြေခံအ

ချက်အလက်များ ဟာ သမိုင်းဆရာအားလုံးအဖို့ အတူတူချည်းပဲ။ အဲဒီ အချက်အလက်တွေဟာ သမိုင်းရဲ့ ကျောရိုးပဲလို့ ယူဆကြတယ်။ ဥပမာ အားဖြင့် ၁၀၆၆ ခုနှစ်မှာ တိုက်ခဲ့တဲ့ ဟေ့စတင်း တိုက်ပွဲ ဆိုပါတော့။ ဒီ လိုအချက်အလက်များ ဟာ ဘယ်သမိုင်းဆရာအဖို့ ပဲဖြစ်ဖြစ် ပြောင်းလဲ လို့ မရတဲ့ အခြေခံအချက်ဖြစ်တယ်လို့ ယူဆကြတယ်။ ဒါပေမဲ့ ဒီအမြင် ကို လက်ခံမယ်ဆိုရင် သတိပြုစရာ နှစ်ချက်ရှိတယ်လို့ ကျွန်တော်ထင် တယ်။ ပထမအချက်အားဖြင့် သမိုင်းဆရာ အဓိက အရေးကြီးထား တဲ့ အချက်အလက်ဟာ ဒီလိုအချက်အလက်မျိုး မဟုတ်ဘူး ဆိုတဲ့ အချ က်ပဲ။ ဟုတ်ပါတယ်၊ ဟေ့စတင်းတိုက်ပွဲကြီးဟာ ၁၀၆၅ ခုနှစ်၊ သို့မဟုတ် ၁၀၆၇ ခုနှစ်မှာ ဖြစ်တာမဟုတ်ဘဲ ၁၀၆၆ ခုနှစ်မှာ ဖြစ်တယ်ဆိုတဲ့ အချက်ဟာ သိဖို့ အရေးကြီးပါတယ်။ ဒီတိုက်ပွဲကြီးဟာ အိစလင်မှာ သို့မဟုတ် ဘရိုက်တန်မှာ ဖြစ်ပွားတာမဟုတ်ဘဲ ဟေ့စတင်းအရပ်မှာ ဖြစ်တယ်ဆိုတာလည်း အရေးကြီးတာ မှန်ပါတယ်။ သမိုင်းဆရာဟာ ဒီလို အချက်အလက်မျိုးမှာ မှားလို့ မဖြစ်ပါဘူး။ ဒါပေမဲ့ဒီလိုပြဿနာမျိုးပေါ်လာရင် သမိုင်းဆရာကြီး ဟောက်စမင်း ရဲ့ စကားတစ်ခွန်းကို သွားသွားပြီး သတိရနေ ပါတယ်။ ‘သမိုင်းဆရာအဖို့ တိကျမှုရှိခြင်းဟာ ထူးခြားတဲ့ အရည်အချင်းတစ်ခု မဟုတ်ဘူး ၊ သာမန် တာဝန်တစ်ရပ်သာ ဖြစ်တယ်’ လို့ သူက ပြောခဲ့ပါတယ်။ သမိုင်းဆရာတစ်ယောက်ကို တိကျမှုရှိပါပေတယ်လို့ ချီးကျူးခြင်းဟာ အဆောက်အအုံဆောက်ရာမှာ အသားကျနေတဲ့ သစ်ကိုရွေးသုံးပြီး ကွန်ကရစ်ကိုကောင်းကောင်း စပ်တဲ့ အတွက် ဗိသုကာတစ်ယောက်ကိုသွားပြီး ချီးကျူးတာမျိုးနဲ့ တူနေတယ်။ ဒီအချက်တွေဟာ သူ့အလုပ်ရဲ့ လိုအပ်တဲ့ အခြေခံအချက်များ သာဖြစ်တယ်။ သူ့ရဲ့ အဓိကလုပ်ငန်း မဟုတ်ဘူး ။ ဒီလိုအခြေခံအချက်တွေ ပြည့်စုံဖို့ အတွက် သမိုင်းဆရာမှာ သမိုင်းရဲ့ ‘အရံ သိပ္ပံပညာရပ်များ ’ လို့

ခေါ်ကြတဲ့ ရှေးဟောင်းသုတေသနပညာတို့၊ ကျောက်စာပညာတို့၊ ဒင်္ဂါးသွန်းတဲ့ ပညာရပ်တို့၊ သက္ကရာဇ်တွက်တဲ့ ပညာတို့ ရှိသားပဲ။ အိုးကွဲအပိုင်းအစတို့၊ ကျောက်တိုင်အကျိုးအပဲ့တို့ ရဲ့ မူလဇာစ်မြစ်နဲ့ သူတို့ ပေါ်ပေါက်တဲ့ ခေတ်ကာလကို ခန့်မှန်းကြည့်ဖို့ အတွက် သမိုင်းဆရာမှာ အထူးကျွမ်းကျင်မှုရှိဖို့ မလိုပါဘူး။ ဒီပညာရပ်တွေမှာ ကျွမ်းကျင်တဲ့ ပညာရှင်တွေ ရှိသားပဲ။ သူတို့ ဆုံးဖြတ်ပေးမှာ ပေါ့။ အလားတူပဲ မှန်ဝါးနေတဲ့ ကျောက်စာတစ်ခုကိုဖတ်ပြီး အဓိပ္ပာယ်ဖော်ဖို့၊ တိကျတဲ့ ရက်စွဲတစ်ခုကို တွက်ချက်နိုင်အောင် နက္ခတ္တဗေဒတွက်ချက်မှုတွေလုပ်ဖို့ အတွက် သမိုင်းဆရာမှာ အထူးကျွမ်းကျင်မှုရှိဖို့ မလိုပါဘူး။ သက်ဆိုင်ရာပညာရှင်တွေက တွက်ပေးပြီး ဆုံးဖြတ်ပေးကြပါလိမ့်မယ်။ သမိုင်းဆရာများ အားလုံး တညီတညွတ်တည်း လက်ခံထားကြတဲ့ အခြေခံအချက်အလက်များ လို့ ခေါ်တဲ့ အရာတွေဟာ သမိုင်းမဟုတ်ပါဘူး။ အဲဒီအရာတွေဟာ သမိုင်းဆရာအတွက် ကုန်ကြမ်းများ သာ ဖြစ်ပါတယ်။

နောက် သတိပြုစရာတစ်ချက်ရှိသေးတယ်။ အဲဒါကတော့ စောစောကပြောခဲ့တဲ့ အခြေခံအချက်အလက်များကို ထူထောင်အတည်ပြုဖို့ ကိစ္စဟာ အဲဒီအချက်အလက်တွေရဲ့ အရည်အသွေးအပေါ်မှာ မတည်ဘူး။ သမိုင်းဆရာရဲ့ ကြိုတင်သိမြင် ဆုံးဖြတ်မှုပေါ်မှာ တည်တယ်ဆိုတဲ့ အချက်ပဲ။ စီ၊ ပီ၊ စကော့က ‘အချက်အလက်ဟာ အထွတ်အမြတ်ဖြစ်တယ်။ ထင်မြင်ချက်ကတော့ လွတ်လပ်တယ်’ လို့ သာ ပြောသွားပေမဲ့ ဒီနေ့ခေတ်မှာ သတင်းစာဆရာတွေဟာ အချက်အလက်တွေကိုချည်း လျှောက်ရေးနေကြတာ မဟုတ်ဘူး ။ အဲဒီအချက်အလက်တွေထဲက အရေးကြီးတာကိုရွေးထုတ်၊ အရေးမကြီးတာတွေကို ပယ်၊ ရွေးပြီးသားကို စီစဉ်တကျ ရေးသားတင်ပြခြင်းဖြင့် လူထုထင်မြင်ချက်ကိုသြဇာပေးရာမှာ ဘယ်လောက်အထိရောက်ဆုံး ဖြစ်တယ်ဆိုတာကို သတင်းစာဆရာတိုင်းလို

လို သိကြတယ်။ အချက်အလက်တွေက စကားပြောလာပါလိမ့်မယ်လို့
လဲ တချို့က ပြောကြသေးတယ်။ ဒီစကားဟာလည်း မမှန်ဘူးလို့ ကျွန်
တော်ထင်တယ်။ သမိုင်းဆရာက ဖော်ထုတ်တင်ပြလိုက်မှ သာလျှင် အချ
က်အလက်ဟာစကားပြောလာခြင်းဖြစ်တယ်။ ဘယ်အချက်အလက်ကို
စင်မြင့်တင်မယ်၊ ဘယ်အချက်အလက် ချန်ထားမယ်၊ ဘယ်အချက်အလ
က်ကို ဘယ်နေရာမှာ အပြောခိုင်းမယ်လို့ စီစဉ်ဆုံးဖြတ်သူဟာ သမိုင်းဆ
ရာသာလျှင် ဖြစ်တယ်။ ပီရန်ဒယ်လို ရဲ့ ဝတ္ထုထဲမှာ လား မသိဘူး။ ဇာတ်
ဆောင်တစ်ယောက်က ပြောဖူးတယ်။ အချက်အလက်တစ်ခုဟာ
အိတ်ကြီးလိုပဲ ပျော့တွဲကျနေတယ်တဲ့ ။ ကိုယ်က အထဲကို တစ်ခုခုထည့်
မှ အဲဒီအိတ်ဟာ မတ်လာတယ်တဲ့ ။ ကိုယ်က အထဲကို ပစ္စည်းတစ်ခုခု မ
ထည့်မချင်း ဒီအိတ်ကြီးဟာ ပျော့တွဲပြီး ပုံကျနေမှာ ပဲတဲ့ ။

၁၀၆၆ ခုနှစ်မှာ ဟေ့စတင်းအရပ်မှာ ဖြစ်ပွားခဲ့တဲ့ တိုက်ပွဲကြီးတစ်ပွဲ
ကို ကျွန်တော်တို့ စိတ်ဝင်စားနေတာဟာ တခြားကြောင့် မဟုတ်ဘူး ။
သမိုင်းဆရာက အဲဒီတိုက်ပွဲကို ကြီးကျယ်တဲ့ သမိုင်းအဖြစ်အပျက်ကြီး
တစ်ရပ်လို့ ယူဆနေလို့ သာဖြစ်တယ်။ ဘာမဟုတ်တဲ့ ရှာဘီကွန်ဆိုတဲ့
ချောင်းသေးသေးကလေးကို ဆီဇာဘုရင်ကြီး ဖြတ်ကူးသွားတာကို သမို
င်းအချက်အလက်ကြီးတစ်ခုလို့ ဆုံးဖြတ်သူဟာ တစ်ခြားသူ မဟုတ်ဘူး
။ သူ့အကြောင်းနဲ့ သူဆုံးဖြတ်တဲ့ သမိုင်းဆရာသာဖြစ်တယ်။ ဆီဇာမတို
င်ခင်ကရော၊ ဆီဇာဖြတ်ပြီးတဲ့ နောက်မှာ ရော ရှာဘီကွန်ချောင်းကလေး
ကို လူသန်းပေါင်းများစွာ ဖြတ်ခဲ့ကြပေမဲ့ ဘယ်သူမှ စိတ်မဝင်စားခဲ့ကြ
ဘူး မဟုတ်လား။ ခင်ဗျားဟာ လွန်ခဲ့တဲ့ နာရီဝက်လောက်တုန်းက ဒီအ
ဆောက်အအုံထဲကို ခြေလျင်ဖြစ်စေ၊ ဘိုင်စကယ်နဲ့ ဖြစ်စေ၊ မော်တော်
ကားနဲ့ ဖြစ်စေ ရောက်လာခဲ့တယ်ဆိုတဲ့ အချက်ဟာလည်း
ရှာဘီကွန်ချောင်းကလေးကို ဆီဇာဘုရင် ဖြတ်ခဲ့တယ်ဆိုတဲ့ အချက်လိုပဲ

ပြီးသွားခဲ့တဲ့ ၊ ဖြစ်သွားခဲ့တဲ့ အတိတ်က အချက်အလက်တစ်ခုပဲ မဟုတ်
လား။ ဒါပေမဲ့ ခင်ဗျား ဒီအဆောက်အအုံထဲကို ရောက်လာတယ်ဆိုတဲ့
အချက်အလက်ကိုတော့ သမိုင်းဆရာတွေက
လျစ်လျူပြုထားလိုက်ကြမှာပဲ။

‘သိပ္ပံပညာဆိုတာ အစစ်အမှန်လို့ သိရတဲ့ သိမြင်မှုများကို ရွေးချယ်စု
စည်းထားတဲ့ စနစ်တစ်ရပ် ဖြစ်တယ်’ လို့ ပါမောက္ခ တဲလကော့ပါဆန်
က ပြောခဲ့ဖူးတယ်။ အမှန်ကတော့ ဒီဖွင့်ဆိုချက်ပင်လျှင် နည်းနည်းရှုပ်
ထွေးနေသေးတယ်။ ထားပါတော့လေ။ သမိုင်းဟာ
အဲဒီလိုပညာရပ်မျိုးဖြစ်တယ်။ သမိုင်းဆရာဟာ ရွေးချယ်တတ်ရတယ်။
မရွေးချယ်တတ်လို့ မဖြစ်ဘူး။ သမိုင်း အမာခံအချက်အလက်တို့ မည်သ
ည် သမိုင်းဆရာတို့ ၏ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်နဲ့ သီးခြားကင်းလွတ်စွာ တ
ည်နေတယ်။ ဒီဥဓမ္မကျစွာ တည်နေတယ်ဆိုတဲ့ အယူအဆဟာ မှားယွင်း
တဲ့ အယူအဆသာ ဖြစ်တယ်။ ဒါပေမဲ့ ဒီအယူအဆအမှားကို ဖျောက်ပစ်
ဖို့ ကတော့ တော်တော်ကလေးခက်ပါတယ်။ အတိတ်ကဖြစ်ပျက်ခဲ့တဲ့
အချက်အလက်တစ်ခုနဲ့ သာမန်အချက်အလက်ကနေပြီး သမိုင်းအချက်
အလက်တစ်ရပ် ဘယ်လိုဖြစ်လာပုံကို ကျွန်တော် ဥပမာတစ်ခု ဆောင်ပြ
ပါမယ်။ ၁၈၅၀ ခုနှစ်တုန်းက စတယ်လာဘရစ်ဝိတ်အရပ်က ပေါင်မုန့်
သည် တစ်ယောက်ဟာ အသေးအဖွဲကိစ္စလေးတစ်ခုကြောင့် ရန်ဖြစ်ရာ
ကနေပြီး စိတ်ဆိုးနေတဲ့ လူအုပ်ကြီးက ဝိုင်းဝန်းကန်ကျောက်လို့
သေသွားခဲ့ရတယ်။ ဒီအချက်ဟာ သမိုင်းအချက်အလက်လား။ ‘မဟုတ်
ဘူး’ လို့ လွန်ခဲ့တဲ့ တစ်နှစ်လောက် အချိန်အထိတော့ မဆိုင်းမတွ ကျွန်
တော်ဖြေမိမှာပဲ။ အဲဒီမျက်မြင်ကိုယ်တွေ့ အဖြစ်အပျက်ကို အလွန်လူသိ
နည်းတဲ့ ကိုယ်ရေးမှတ်တမ်းတစ်စောင်မှာ ဖော်ပြထားတယ်။ ဒီအကြော
င်းဟာ ဘယ်သမိုင်းဆရာကမှ ဖော်ပြလောက်အောင် တန်ဖိုးရှိလှတဲ့

အကြောင်း မဟုတ်ဘူး ။ လွန်ခဲ့တဲ့ တစ်နှစ်လောက်ကတော့ သမိုင်းဆရာ ဒေါက်တာ ကစ်ဆန်ကလပ် က အောက်စဖို့ တက္ကသိုလ်မှာ ပို့ချတဲ့ ဝိတိုရိယခေတ် အင်္ဂလန်ပြည်အကြောင်း သမိုင်းပို့ချချက်ထဲမှာ ဒီအကြောင်းကို ထုတ်နုတ်ဖော်ပြသွားခဲ့တယ်။ သူက ဒီလိုပြောလိုက်ရုံနဲ့ သမိုင်းအချက်အလက်တစ်ခု ဖြစ်သွားရောတဲ့ လားလို့ မေးစရာရှိပါတယ်။ သမိုင်းအချက်အလက်တော့ မဖြစ်သေးပါဘူး။ ဒါပေမဲ့ ယခုအနေအထားအတိုင်း ပြောရရင်တော့ အဲဒီအဖြစ်အပျက်ဟာ သမိုင်းအချက်အလက်ဖြစ်ဖို့ ရွေးချယ်ထားတဲ့ အဖွဲ့ထဲမှာ တော့ အသင်းဝင် တစ်ယောက်ဖြစ်ဖို့ အဆိုပြုခြင်းခံထားရပြီလို့ ကျွန်တော်ပြောချင်တယ်။ ဒေါက်တာကလပ်ရဲ့ အဆိုကိုထောက်ခံမယ့်သူ၊ ဆော်ဩမယ့်လူသာ လိုတော့တယ်။ နောင်နှစ်များ မကြာခင်မှာပဲ ဒီအချက်ကို သမိုင်းစာအုပ်တွေရဲ့ အောက်ခြေမှတ်စုတွေထဲမှာ တွေ့လာရတော့မယ်။ အောက်ခြေမှတ်စုတွေထဲကနေပြီး ဆယ့်ကိုးရာစုနှစ်အကြောင်းရေးထားတဲ့ သမိုင်းစာအုပ်တွေထဲမှာ နေရာယူလာတော့မယ်။ နောင် အနှစ်နှစ်ဆယ် သုံးဆယ်လောက်ဆိုရင်ပဲ ဒီအချက်အလက်ဟာ သမိုင်းအချက်အလက်တစ်ခု ဖြစ်လာတော့မှာ သေချာတယ်။ တကယ်လို့ ဒီအချက်အလက်ကို ဘယ်သူကမှ ထောက်ခံခြင်း၊ အတည်ပြုပေးခြင်းမရှိဘူး ဆိုရင်တော့ ဒေါက်တာကလပ် ဆွဲတင်ဖို့ ကြိုးစားတဲ့ ကြားထဲကပဲ ဒီအချက်အလက်ဟာ အတိတ်နဲ့ ပတ်သက်တဲ့ သမိုင်းမဟုတ်သော အချက်အလက်တွေကြားထဲမှာ လျှော့ကျ ပျောက်ကွယ်သွားတော့မှာ ပါပဲ။ ဒါဖြင့်ရင် ဒီအချက်အလက်ဟာ သမိုင်းအချက်အလက်ဖြစ်လာမလား၊ မလာဘူးလားဆိုတဲ့ ကိစ္စကို ဘယ်အရာက အဆုံးအဖြတ်ပေးမှာလဲ။

ဒေါက်တာကလပ် ကောက်နုတ်တင်ပြသွားတဲ့ ဒီအဖြစ်အပျက်နဲ့ ပတ်သက်တဲ့ အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုချက်၊ သို့မဟုတ် ကောက်နုတ်ချက်ကို

အခြားသောသမိုင်းဆရာတွေက အရေးတကြီးထားပြီး လက်ခံတယ် မခံဘူးအပေါ်မှာ တည်ပါတယ်။ အဲဒီအဖြစ်အပျက်ဟာ သမိုင်းအချက်အလက် အတန်းအစားထဲမှာ ပါသလား မပါဘူးလားဆိုတဲ့ ကိစ္စဟာ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်အပေါ်မှာ တည်နေပါတယ်။ ဒါကြောင့် မို့ သမိုင်းအချက်အလက်တိုင်းမှာ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်ဟာ အလွန်အရေးကြီးပါတယ်။

ဒီနေရာမှာ ကျွန်တော့်ကိုယ်တွေ့ သတိရချက်ကလေးတစ်ခုကို ပြောချင်ပါသေးတယ်။ လွန်ခဲ့တဲ့ နှစ်ပေါင်းများစွာတုန်းက ကျွန်တော်ဟာ ဒီတက္ကသိုလ်မှာ ရှေးဟောင်းသမိုင်းကို လေ့လာခဲ့ပါတယ်။ အဲဒီတုန်းက အထူးဘာသာရပ်အနေနဲ့ ‘ပါရှန်းစစ်ပွဲများ’ ခေတ်က ဂရိနိုင်ငံ’အကြောင်းကို ကျွန်တော် လေ့လာရပါတယ်။ ကျွန်တော့်စာအုပ်စင်ပေါ်မှာ အဲဒီခေတ်သမိုင်းနဲ့ ပတ်သက်တဲ့ အုပ်တွဲကြီးတွေ ဆယ့်ငါးအုပ်၊ အုပ်နှစ်ဆယ်လောက်ရှိပါတယ်။ အဲဒီအုပ်တွဲကြီးတွေထဲမှာ ပါတဲ့ အချက်အလက်တိုင်းဟာ ကျွန်တော့်ဘာသာရပ်နဲ့ ပတ်သက်ပြီး အချက်အလက်အကုန် ပြည့်စုံနေပြီလို့ ကျွန်တော်ထင်ခဲ့ပါတယ်။ ဆိုပါစို့။ အဲဒီအုပ်တွဲကြီးတွေထဲမှာ ဂရိပြည်အကြောင်းနဲ့ ပတ်သက်လို့ အဲဒီတုန်းကသိခဲ့ရတဲ့ ၊ သိနိုင်ခဲ့တဲ့ အချက်အလက်တွေ အကုန်လောက်ပါတယ်လို့ ကျွန်တော်ထင်ခဲ့ပါတယ်။ အကုန်ပါသင့်သလောက်လည်း ပါခဲ့တာအမှန်ပါပဲ ။ ဒါပေမဲ့များ ပြားလှစွာ အဖြစ်အပျက် ကုဋေကုဋာတွေထဲကနေပြီး ခုအချက်အလက်တွေကို ဘယ်လိုများ ရွေးထုတ်ခဲ့ကြသလဲ၊ ဘယ်လိုအကြောင်းကြောင့် ရွေးထုတ်ခဲ့ကြသလဲ၊ ဘယ်အတွက်ကြောင့် သမိုင်းအချက်အလက်များ အဖြစ် မှတ်တမ်းတင် ကျန်ရစ်ခဲ့သလဲဆိုတာကိုတော့ ကျွန်တော်မစဉ်းစားခဲ့မိဘူး။ ဒီနေ့အထိ ရှေးဟောင်းနဲ့ အလယ်ခေတ်သမိုင်းကို ကျွန်တော်တို့ စိတ်ဝင်စားနေတာဟာ တခြားကြောင့် မဟုတ်ဘူး ။ အဲဒီသမိုင်းကျမ်းများ ဟာ ကျွန်တော်တို့ လက်လှမ်းမီနိုင်တဲ့ နေ

ရ ၁၆၂၁ အချက်အလက်တွေအားလုံး ပါဝင်နေတယ်လို့ လွဲမှားစွာ ထင်နေကြလို့ သာဖြစ်တယ်။ ကျွန်တော်တို့ သိတဲ့ အနည်းငယ်သော အချက်အလက်များ ဟာ သမိုင်းအချက်အလက်များ ဖြစ်နေကြတဲ့ အတွက် သမိုင်းအချက်အလက်နဲ့ အတိတ်နဲ့ ပတ်သက်သော အခြားသော အချက်အလက်များ အကြားက ခြားနားမှုဟာလည်း ပျောက်ကွယ်သွားရတော့တယ်။ ရှေးဟောင်းသမိုင်းနဲ့ အလယ်ခေတ်သမိုင်း နှစ်ခုစလုံးကို ပြုစုခဲ့တဲ့ သမိုင်းဆရာ ဘယ်ရီက ‘ရှေးဟောင်းနဲ့ အလယ်ခေတ်သမိုင်းတို့ ရဲ့ မှတ်တမ်းတွေထဲမှာ ပြတ်နေတဲ့ ကွင်းဆက်တွေအများကြီးရှိတယ်’ လို့ ပြောခဲ့ပါတယ်။ သမိုင်းဆိုတာ ဇယားကွက် အပိုင်းအစကလေးတွေ ပျောက်နေတဲ့ ပဟေဠိဇယားကွက်ကြီးနဲ့ အလားသဏ္ဌာန်တူတယ်လို့ ပြောလေ့ရှိကြတယ်။ ဒါပေမဲ့ ပျောက်နေတဲ့ အပိုင်းအစကလေးတွေက ဒီလောက်အရေးမကြီးလှပါဘူး။ ခရစ်မပေါ်မီ ငါးရာစုခေတ်က ဂရိပြည်ကြီးရဲ့ ရုပ်ပုံလွှာကို ကျွန်တော်တို့ ဝီဝီသသ မမြင်ရတာဟာ အဲဒီအစိတ်အပိုင်းကလေးတွေ ပျောက်နေလို့ မဟုတ်ဘူး ။ အဲဒီခေတ် ဂရိပြည်ကြီးရဲ့ ရုပ်ပုံလွှာကို အေသင်မြို့ထဲမှာ မှီတင်းနေထိုင်ကြတဲ့ လက်တစ်ဆုပ်စာ လူနည်းစုကလေးက ရေးဆွဲခဲ့ကြလို့ သာဖြစ်တယ်။ ဒီတော့ ကျွန်တော်တို့ ဟာလည်း ခရစ်မပေါ်မီ ငါးရာစု ဂရိပြည်ကြီးကို အဲဒီခေတ်ကြီးက အေသင်မြို့တော်ကြီးသားတစ်စု မြင်သလိုပဲ မြင်နိုင်တော့တယ်။ စပါတန်လူမျိုးတွေ၊ ကော်ရင်သီဃန်လူမျိုးတွေ၊ သီဗန်လူမျိုးတွေ မြင်သလို မမြင်နိုင်တော့ဘူးပေါ့။ ပါးရှန်းလူမျိုးတွေမြင်သလို မမြင်နိုင်တော့ဘူးပေါ့။ ကျေးကျွန်တွေ သို့မဟုတ် အေသင်မြို့ကြီးသားမဟုတ်တဲ့ အခြားသူတွေ မြင်သလို မမြင်နိုင်တော့ဘူးပေါ့။ ကျွန်တော်တို့ မြင်နေရတဲ့ ရုပ်ပုံကိုက သူတို့ ရွေးချယ်ပေးပြီးသား၊ သူတို့ စိစစ်ပေးပြီးသား ရုပ်ပုံဖြစ်နေပြီလေ။ တခြားအတွေးအမြင်

ကွဲလွဲတဲ့ လူတွေ မြင်ရသလို ကျွန်တော်တို့ မမြင်ရတော့ဘူးပေါ့။

အလားတူပဲ အလယ်ခေတ်သမိုင်းကိုရေးထားတဲ့ ခုခေတ်သစ်သမိုင်း ကျမ်းတစ်စောင်ကိုလည်း ကျွန်တော်ဖတ်ကြည့်တယ်။ အလယ်ခေတ် ဟာ ဘာသာတရားကို အလွန်ကိုင်းရှိုင်းကြတယ်လို့ ရေးထားတာကို တွေ့ရတယ်။ ဒီအချက်ကို ခုခေတ်သမိုင်းဆရာတွေ ဘယ်လိုလုပ်များ သိကြသလဲ၊ မှန်ကော ဘယ်လောက်အထိ မှန်သလဲလို့ ကျွန်တော်စဉ်း စားမိတယ်။ အလယ်ခေတ်သမိုင်းရဲ့ အချက်အလက်များ လို့ ကျွန်တော် တို့ သိထားတဲ့ အရာတွေဟာ စင်စစ်မှာ တော့ ဘာသာရေးကို စာတွေ့ကို ယ်တွေ့ လိုက်စားခဲ့ကြတဲ့ ဘုန်းတော်ကြီး၊ သမိုင်းဆရာအဆက်ဆက်တို့ က ရေးခဲ့၊ ရွေးချယ်ပေးခဲ့ကြတာ ဖြစ်တယ်။ ဘာသာတရားဟာ အထွတ် အထိပ် အရေးကြီးတဲ့ အရာဖြစ်တယ်လို့ ယူဆလက်ခံသူတွေကရေးခဲ့ကြတာဖြစ်တယ်။ ဒါကြောင့် သူတို့ အရေးကြီးတယ်လို့ ထင်တဲ့ အရာကိုသာမှတ်တမ်းတင်ခဲ့ကြပြီး သူတို့ အရေးမကြီးဘူးလို့ ထင်တဲ့ အရာတွေကို ချန်လှပ်ပစ်ခဲ့ကြတာ ဖြစ်တယ်။ ဘာသာတရားကိုင်းရှိုင်းသူအဖြစ် ဖော်ပြထားတဲ့ ရုရှားကျေးတောသား ရဲ့ ရုပ်ပုံလွှာကို ၁၉၁၇ ခု (အောက်တိုဘာ) တော်လှန်ရေးက ဖျက်ဆီးပစ် ခဲ့တယ်။ ဒါပေမဲ့ (မှန်သည် ဖြစ်စေ၊ မှားသည် ဖြစ်စေ) ဘာသာတရားကို င်းရှိုင်းသူအဖြစ် ဖော်ပြထားတဲ့ အလယ်ခေတ်လူသားရဲ့ ရုပ်ပုံလွှာက တော့ ပျက်မသွားဘူး။ ဘယ်ပျက်ပါ့မလဲ၊ အလယ်ခေတ်လူသားနဲ့ ပတ် သက်လို့ ကျွန်တော်တို့ သိပြီးဖြစ်တဲ့ အချက်အလက်များ အားလုံးလော က်ကို ဘာသာတရားယုံကြည်သူများက ရွေးချယ်မှတ်တမ်းတင်ပေးခဲ့ တာကိုး။ ဒီတော့ အခြားသူများကိုလည်း သူတို့လိုမြင်ပြီး သူတို့လိုပဲ ယုံကြည်စေချင်တာပေါ့။ ဒီမှာ တင် အလယ်ခေတ်လူသားဟာ ဘာသာ တရားကိုင်းရှိုင်းခြင်း မရှိဘူးလို့ သက်သေပြနိုင်မယ့် အထောက်အထား

မှန်သမျှဟာလည်း ရှာလို့ ဖွေလို့ မရအောင် ပျောက်ပျက်သွားကြတော့တာပဲ။ ပျောက်ကွယ်သွားကြတဲ့ မျိုးဆက်အသီးသီးသော သမိုင်းဆရာများ ၊ စာချီများ ၊ မှတ်တမ်းတင်သူများ ရဲ့ သေဆုံးသွားတဲ့ လက်ဟာ ကျွန်တော်တို့ တောင်းပန်လို့ တောင်မရတော့ဘဲ အတိတ်ခေတ်ကြီးရဲ့ ရုပ်ပုံကားချပ်ရဲ့ ပုံသဏ္ဌာန်ကိုအဆုံးအဖြတ်ပေးသွားကြပါပကောလား။ သူကိုယ်တိုင် ကျွမ်းကျင်တဲ့ အလယ်ခေတ်သမိုင်းဆရာကြီး တစ်ဦးဖြစ်တဲ့ ပါမောက္ခဘာရာကလောက ‘ကျွန်တော်တို့ တတွေ ဖတ်နေကြတဲ့ သမိုင်းဟာ အချက်အလက်တွေပေါ်မှာ အခြေခံတာတော့မှန်ပါရဲ့ ။ ဒါပေမဲ့ တိတိကျကျပြောရရင်တော့ သိပ်ပြီး အချက်အလက်တော့ မခိုင်လုံလှဘူး။ ကျွန်တော်တို့ ဖတ်နေတာဟာ အားလုံးကလက်ခံပြီးဖြစ်တဲ့ အကဲဖြတ်ချက်များကို တန်းစီထားခြင်းသာဖြစ်တယ်’ ရယ်လို့ ပြောခဲ့တယ်။

ဒါတွေကို ထားပါတော့လေ။ ခု ကျွန်တော်တို့ အလယ်ခေတ်သမိုင်းနဲ့ ကွဲပြားခြားနားသော်လည်း အလားတူ အရေးကြီးတဲ့ ခေတ်သစ်သမိုင်းကြောင်းကိုပဲ ပြောကြပါစို့။ ရှေးဟောင်းနဲ့ အလယ်ခေတ်သမိုင်းဆရာ များ ဟာ အချက်အလက်များ စွာထဲက သူတို့ ကောင်းတယ်၊ မှန်တယ်လို့ ထင်တဲ့ အချက်များကို စပါးလှေ့သလို လှေ့ပေးခဲ့တဲ့ အတွက် သူတို့ ကို ကျေးဇူးတင်မယ်ဆိုရင် ကျေးဇူးတင်ရမှာ ပါပဲ။ သူတို့ ဟာ အချက်အလက်တွေ တစ်ပြုံတစ်ခေါင်းကြီးထဲက ကောင်းမယ်၊ မှန်မယ်ထင်တဲ့ အချက်တွေကို နှစ်ပေါင်းများ စွာ ကြိုးစားရွေးထုတ်ပေးခဲ့ပေတာကိုး။ လစ်တန်စထရက်ချီ နောက်ရွတ်ရွတ် ပြောသလိုပေါ့။ ‘သမိုင်းဆရာရဲ့ အရေးကြီးဆုံး အရည်အချင်းကတော့ ဘာမှ မသိဖို့ ပဲ။ ဘာမှ မသိဘဲနဲ့ အကျဉ်းချုံး၊ ဘာမှ မသိဘဲနဲ့ အကျယ်ချဲ့၊ ဘာမှ မသိဘဲနဲ့ ချန်လှပ်၊ ဘာမှ မသိဘဲနဲ့ ရွေးထုတ်တတ်တဲ့ အရည်အချင်းပဲ’ တဲ့ ။ တစ်ခါ

တလေမှာ တော့ ကျွန်တော်လည်း ရှေးဟောင်းနဲ့ အလယ်ခေတ်သမိုင်း ကိုရေးနေတဲ့ လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်တွေရဲ့ စေ့စပ်သေချာမှု၊ အရည်အချင်းပြည့်ဝမှုကို အားကျမိတဲ့ အခါတွေရှိပြီး သူတို့လို စေ့စပ်သေချာချင်လိုက်တာ။ သူတို့လို အရည်အချင်းရှိချင်လိုက်တာလို့ တောင့်တမိတတ်ပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ သူတို့ဟာ သူတို့ ကိုင်တွယ်နေတဲ့ အကြောင်းအရာ ဘာသာရပ်ကို မသိနားမလည်လို့ စေ့စပ်သေချာနေကြတာပဲ။ ဒါကြောင့် မို့ သူတို့ မှာ အရည်အချင်းရှိနေကြတာပဲလို့ ကိုယ့်ကိုယ်ကိုယ်ဖြေသိမ့်ယူရပါတယ်။

ခေတ်သစ်သမိုင်းဆရာကတော့ (ကိုယ့်မျက်စိရှေ့မှာ တင် ဖြတ်သန်းနေတဲ့ ခေတ်ကြီး အကြောင်းကို ရေးရတဲ့ အတွက်) သူ့မှာ ဘာမှ မသိဘဲ နေလို့ မရပါဘူး။ သိနေရပါတယ်။ သူ့ကျတော့ ဒီခေတ်ကြီးအကြောင်းကို မသိအောင်တောင် တမင်လုပ်ယူနေရပါသေးတယ်။ ဒီလိုလုပ်နိုင်လေလေ သူ ခေတ်ကြီးအကြောင်းကို အနီးစပ်ဆုံး ရေးနိုင်လေလေ ဖြစ်လာပါသေးတယ်။ ခေတ်သစ်သမိုင်းဆရာမှာ လုပ်ငန်းနှစ်ခု ရှိပါတယ်။ တစ်ခုကတော့ ထင်ရှားထူးခြားတဲ့ အချက်အလက်အချို့ကို ရှာဖွေပြီး အဲဒီအချက်အလက်တွေကို သမိုင်းအချက်အလက်ဖြစ်အောင် ပြောင်းလဲပစ်ဖို့ ဖြစ်ပါတယ်။ နောက်လုပ်ငန်းတစ်ခုကတော့ မထင်ရှား မထူးခြားတဲ့ အဖြစ်အပျက်များ စွာကို သမိုင်းမဆန်တဲ့ အဖြစ်အပျက်များ အဖြစ် ရွေးထုတ်ဖယ်ရှားပစ်ဖို့ ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီအလုပ်ဟာ ဆယ့်ကိုးရာစုနှစ် သမားရိုးကျ အယူအဆနဲ့ တော့ပြောင်းပြန်ပါပဲ။ ဆယ့်ကိုးရာစုနှစ်တုန်းကတော့ သမိုင်းဆိုတာ အငြင်းမပွားနိုင်သောဒိဋ္ဌဓမ္မကျသော အချက်အလက်များ နိုင်သမျှ အများ ဆုံးကို ပေါင်းစည်းထားတဲ့ အရာလို့ ယူဆခဲ့ကြပါတယ်။ ခုခေတ်မှာ အဲဒီအတိုင်း သွားလုပ်လို့ ကတော့ အဲဒီသမိုင်းဆရာဟာ လိုက်လို့ ဆုံးမှာ မဟုတ်တော့ဘူး။ သမိုင်းလုပ်ငန်းကို

စွန့်ချင်လည်း စွန့်တော့။ ဒါမှ မဟုတ်ရင်လည်း တံဆိပ်ခေါင်းတို့ ၊ ရွှေငါး
တို့ ရင်လည်း စုတော့။ ဒါမှ မဟုတ်သေးရင်လည်း စိတ်ရောဂါကုဆေးရုံ
ကိုသာ သွားပေတော့။ လွန်ခဲ့တဲ့ နှစ်တစ်ရာအတွင်းမှာ သမိုင်းဆရာများ
ဟာ ဒီအယူအဆကြောင့် တော်တော် ကိုးရိုးကားရား ဖြစ်ခဲ့ကြပြီး ဂျာမ
နီ၊ ဂရိတ်ဗြိတိန်နဲ့ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတို့ မှာ ခြောက်သွေ့ရှုပ်ထွေး
တဲ့ အချက်အလက်ဆိုင်ရာ သမိုင်းကျမ်းတွေ တော်တော်များများ ထွက်ခဲ့
ကြတယ်။ သမိုင်းဆရာလောင်းတွေရဲ့ အသေးစိတ်ထားတဲ့ အထူးပြုကျ
မ်းငယ်တွေ တစ်ပြုတစ်ခေါင်းကြီး ထွက်ခဲ့ကြတယ်။ အကြောင်းအရာ
က နည်းသည် ထက် နည်း လာပြီး အချက်အလက်က များ သည် ထက်
များ တယ်။ နောက်ဆုံးမှာ တော့ အချက်အလက်တည်းဟူသော ပင်လ
ယ်သမုဒ္ဒရာကြီးအောက်မှာ စုံးစုံးမြုပ် ပျောက်ကွယ်သွားကြတော့တာပါ
ပဲ။

* * *

သမိုင်းဒဿန သမိုင်းအမြင်

သမိုင်းဟာ အငြင်းမပွားနိုင်တဲ့ ဒိဋ္ဌဓမ္မကျတဲ့ အချက်အလက်များကို များ နိုင်သမျှ အများ ဆုံး စုဆောင်းထားတဲ့ အရာဖြစ်တယ်ဆိုတဲ့ တစ်ဖက်သတ် အစွဲအလမ်းကြောင့် သာလျှင် လော့ဒ်အက်တန်ဟာ သမိုင်းဆရာအဖြစ်မှ ကျဆုံးသွားရခြင်းဖြစ်တယ်လို့ ကျွန်တော်ထင်ပါတယ်။ အခြားသူများ ပြောသလို ကက်သလစ်အယူအဆနဲ့ လစ်ဘရယ်အယူအဆတို့ ရဲ့ ပဋိပက္ခဖြစ်မှုကြောင့် ကျဆုံးသွားရခြင်းမဟုတ်ပါဘူး။ လော့ဒ်အက်တန်ရဲ့ ခပ်စောစောပိုင်းဆောင်းပါးတစ်ပုဒ်ထဲမှာ သူ့ဆရာ ဒိုလင်ဂါးနဲ့ ပတ်သက်လို့ လော့ဒ်အက်တန်က ဒီလိုရေးခဲ့ပါတယ်။ ‘ဒိုလင်ဂါးသည် အချက်အလက် ပြည့်စုံခြင်းမရှိဘဲ မည်သည့် အခါမျှ သမိုင်းကိုရေးခြင်းမပြု။ သူ့အမြင်၌ အချက်အလက်ဆိုသည် မှာ လည်း ဘယ်တော့မှ ပြည့်စုံသည် ဟု မယူဆချေ’ လို့ ရေးခဲ့ပါတယ်။ ဒီနည်းအားဖြင့် လော့ဒ်အက်တန်ဟာ သူ့စီရင်ချက်ကို သူ့ဘာသာသူ ကြိုတင်ချမှတ်ခဲ့ပါတယ်။

ကိန်းဗရစ်တက္ကသိုလ်လို တက္ကသိုလ်မျိုးမှာ လူတိုင်း အထင်ကြီးလေးစားရတဲ့ ဂုဏ်ထူးဆောင် သမိုင်းပါမောက္ခကြီးတစ်ယောက်ဖြစ်သော်လည်း သမိုင်းကျမ်းဆိုလို့ တစ်စောင်မှ မရေးဖူးတဲ့ ထူးခြားတဲ့ သမိုင်းဆရာကြီးတစ်ဦးဖြစ်သူ (သူ့ကိုယ်သူ) ကို အဲဒီလိုကြိုတင်စီရင်ချက်ချခဲ့ပါတယ် ။ သူ ကွယ်လွန်ပြီး နောက်တစ်နှစ်မှာ ထုတ်ဝေတဲ့ ‘ကိန်းဗရစ်တက္ကသိုလ် ခေတ်သစ်သမိုင်းကျမ်း’ နိဒါန်း ကို ဖတ်ကြည့်လိုက်တဲ့ အခါမှာ လ

ညည်း အဲဒီနီဒါန်းမှာ လောဒ်အက်တန်ဟာ သူ့သင်္ချိုင်းဂူက ကမ္ပည်းစာကို သူ့ကိုယ်တိုင် ရေးထိုးခဲ့တာမျိုးကို တွေ့နိုင်ပါတယ်။ အဲဒီနီဒါန်းမှာ လောဒ်အက်တန်က ‘သမိုင်းဆရာဟာ သူလိုအပ်တဲ့ အရည်အချင်းတွေကို ဖြည့်ရင်းဖြည့်ရင်းနဲ့ နောက်ဆုံးမှာ စာပေပညာရှင် တစ်ဦးအဖြစ်ကနေ စွယ်စုံကျမ်းပြုဆရာဖြစ်တော့မယ့်အခြေအနေမျိုးကို ရောက်နေပြီ’ လို့ ညည်းတွားခဲ့ပါတယ်။

ဒါကိုကြည့်ရင် တစ်ခုခုတော့ မှားနေပြီဆိုတာကို တွေ့နိုင်တယ်။ ဒါဖြင့်ရင် ဘယ်နေရာမှာ မှားနေသလဲ။ သမိုင်းကိုပြုစုရာမှာ ခိုင်မာတဲ့ အချက်အလက်တွေကို မမောနိုင် မပန်းနိုင် အပတ်တကုတ်၊ အဆုံးအစ မရှိ စုဆောင်းရမယ်ဆိုတဲ့ အယူအဆဟာ မှားနေပြီဆိုတာကိုပြနေပါတယ်။ အချက်အလက်များကိုယ်တိုင်က စကားပြောလာလိမ့်မယ်ဆိုတဲ့ အယူအဆဟာ မှားနေကြောင်းကို ပြနေတယ်။ အဲဒီတုန်းကတော့ ‘သမိုင်းဆိုတာ ဘာလဲ’ ဆိုတဲ့ မေးခွန်းကို မေးဖို့ မလိုဘူးလို့ သမိုင်းဆရာတွေက ထင်ခဲ့ကြပါတယ်။ (ဒီနေ့ထက်တိုင်လည်း ဒီလိုပဲထင်ကြတဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်တွေရှိသေးတယ်။) ဒီလိုထင်နေတဲ့ အယူအဆဟာ မှားနေတယ်ဆိုတာကို ပြနေပါတယ်။

ဆယ့်ကိုးရာစုနှစ်က ထွန်းကားခဲ့တဲ့ အချက်အလက်ကိုးကွယ်မှုဝါဒကို မှတ်တမ်းအထောက်အထားကိုးကွယ်မှုဝါဒက ထောက်ခံအားပေးပြီး အထွဋ်အထိပ်ရောက်အောင်လုပ်ပေးခဲ့ပြန်တယ်။ မှတ်တမ်းအထောက်အထားဟာ အချက်အလက်ဆိုတဲ့ ဝတ်ကျောင်းကြီးထဲက ပဋိညာဉ်ကျမ်းကြီးတစ်ဆူ ဖြစ်နေတယ်။ ရိုသေကိုင်းရှိုင်းတဲ့ သမိုင်းဆရာဟာ အဲဒီအချက်အလက်တွေ၊ မှတ်တမ်းတွေဆီကို ဝပ်တွားဝင်ပြီး အချက်အလက်တွေ၊ မှတ်တမ်းတွေအကြောင်းကို လေသံကလေးနဲ့ ခပ်တိုးတိုးပြောကြတယ်။ မှတ်တမ်းတွေထဲမှာ ပါသမျှ အကုန်မှန်တယ်လို့ ယူဆကြတယ်။

ဒါပေမဲ့ ကောက်ဖတ်လိုက်တဲ့ အခါမှာ အမိန့်ပြန်တမ်းတွေ၊ စာချုပ်စာတမ်းတွေ မြေငှားစာချုပ်တွေ၊ စီမံကိန်းစာအုပ်ပြာတွေ၊ အစိုးရချင်း အပြန်အလှန်ပေးစာတွေ၊ ကိုယ်ရေးကိုယ်တာပေးစာတွေနဲ့ နေ့စဉ် မှတ်တမ်းတွေစတဲ့ အဲဒီ မှတ်တမ်းအထောက်အထားတွေထဲမှာ ဘာတွေသွားတွေ့ရသလဲ။ အဲဒီ မှတ်တမ်းရေးသူတွေထင်တာ ဘယ်လိုဖြစ်ခဲ့တယ်၊ ဖြစ်သင့်တယ်၊ ဖြစ်လိမ့်မယ်လို့ ထင်တာ၊ သူ ထင်သလို တခြားလူတွေကိုလည်း ထင်စေချင်တာ၊ သူထင်တယ်လို့ သူ့ဘာသာသူ ထင်နေတာတွေကလွဲလို့ တခြားဘာမှ ထူးထူးဆန်းဆန်း မတွေ့ရပါဘူး။ တကယ်က ဒီအရာတွေဟာ သူ့အတိုင်းဆိုရင် ဘာမှ အဓိပ္ပာယ်မရှိပါဘူး။ သမိုင်းဆရာက ကောက်ကိုင်ပြီး အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်တော့မှ သာ အဓိပ္ပာယ် ရှိလာကြတာပါ။ မှတ်တမ်းတွေထဲကပဲ ရရ၊ တခြားဘယ်ကပဲ ရရ၊ အချက်အလက်ဆိုတာကို သမိုင်းဆရာက စိစစ်ရွေးထုတ်ပြီးကာမှ အသုံးကျလာတာပါ။ သမိုင်းဆရာက အသုံးချတယ်ဆိုတာလည်း ရွေးထုတ်စိစစ်တာမျိုးလောက်ပဲ ရှိပါတယ်။

ဒီအချက်ကို ထင်ရှားအောင် ကျွန်တော်ကိုယ်တိုင် သေသေချာချာသိတဲ့ အချက်တစ်ခုနဲ့ ဥပမာ ပြပါမယ်။ ၁၉၂၉ ခုနှစ်မှာ ဂျာမန်ဝေမာသမ္မတနိုင်ငံ၊ နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဖြစ်တဲ့ ဂူစတပ်စထရီဇီမန်း ကွယ်လွန်ခဲ့ပါတယ်။ သူကွယ်လွန်တော့ အစိုးရဆိုင်ရာ၊ အစိုးရတစ်ပိုင်းဆိုင်ရာနဲ့ ကိုယ်ရေးကိုယ်တာဆိုင်ရာ စာရွက်စာတမ်းတွေ တစ်ထမ်းကြီးကျန်ရစ်ခဲ့ပါတယ်။ သေတ္တာကြီး အလုံးသုံးရာနဲ့ အပြည့်ပါပဲ။ သူနိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးအဖြစ် ဆောင်ရွက်ခဲ့တဲ့ ခြောက်နှစ်တာနဲ့ သက်ဆိုင်တဲ့ မှတ်တမ်းတွေချည်းပဲ။ ဒီတွင် ဒီလောက် ကြီးကျယ်ထင်ရှားတဲ့ ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ယောက်ရဲ့ အထိမ်းအမှတ်အဖြစ် ဒီစာရွက်စာတမ်းတွေကို ထုတ်ဝေသင့်တယ်လို့ သူ့မိတ်ဆွေတွေနဲ့ ဆွေမျိုးတွေကယူဆကြတယ်။

ဒါနဲ့ သူ့ရဲ့ သစ္စာရှိတဲ့ အတွင်းဝန်ဖြစ်တဲ့ ဘန်းဟ့ဒ် က ဒီစာရွက်စာတမ်းတွေကို တည်းဖြတ်ပါတယ်။ သုံးနှစ်အတွင်းမှာ တစ်တွဲကို စာမျက်နှာခြောက်ရာကျော်စီရှိတဲ့ အုပ်တွဲ သုံးတွဲ ထွက်လာခဲ့ပါတယ်။ သေတ္တာကြီး အလုံးသုံးရာထဲက ရွေးချယ်ထားတဲ့ မှတ်တမ်းအထောက်အထားများ ဖြစ်ပါတယ်။ သာမန်အားဖြင့် ဆိုရင်တော့ ဒီမှတ်တမ်းအထောက်အထားတွေဟာ မြေတိုက်ထဲမှာ သို့မဟုတ် ထပ်ခိုးပေါ်မှာ မှီတက်နေမှာ ပဲ။ ဒါမှ မဟုတ်ရင်လည်း ပျက်စီးပျောက်ဆုံးသွားကြမှာ ပဲ။ ဒါမှ မဟုတ်သေးရင်လည်း နောင်နှစ်တစ်ရာလောက်ကြာတဲ့ အခါမှာ စိတ်ဝင်စားတဲ့ ပညာရှင်တစ်ယောက်ယောက်က တွေ့သွားပြီး အဲဒီမှတ်တမ်းအထောက်အထားတွေနဲ့ ဘန်းဟ့ဒ် ရွေးချယ်တည်းဖြတ်ထားတဲ့ ကျမ်းတွေကို ညှိနှိုင်းတိုက်ဆိုင် ကြည့်ချင်ကြည့်မှာ ပဲ။

ဖြစ်ပုံကတော့ တော်တော်လေးဝတ္ထုဆန်ပါတယ်။ ၁၉၄၅ ခုနှစ်မှာ အဲဒီစာရွက်စာတမ်းတွေ အားလုံးဟာ ဗြိတိသျှနဲ့ အမေရိကန်အစိုးရတွေရဲ့ လက်ထဲကိုရောက်လာခဲ့ကြတယ်။ အဲဒီအစိုးရတွေက စာရွက်စာတမ်း အထောက်အထားတွေအားလုံးကို ဖလင်ကူးပြီး ပညာရှင်တွေအသုံးချဖို့ ဆိုပြီး လန်ဒန်က ပြည်သူ့မှတ်တမ်းရုံးနဲ့ ဝါရှင်တန်က အမျိုးသားမော်ကွန်းတိုက်မှာ ထားပေးတယ်။

အဲဒီစာရွက်စာတမ်းတွေကို ကျွန်တော်တို့ စိတ်ရှည်ရှည်နဲ့ ဂရုစိုက်ကြည့်ရင် ဘန်းဟ့ဒ် ဘာလုပ်ခဲ့သလဲဆိုတာကို ကျွန်တော်တို့ တွေ့လာရပါလိမ့်မယ်။ ဘန်းဟ့ဒ်လုပ်ပုံဟာ တခြားသူတွေ လုပ်ထားထက် ဘာမှ ပိုပြီးလွန်ကဲတာမရှိပါဘူး။ ဘာမှ အထိတ်တလန့်ဖြစ်စရာမလိုပါဘူး။ နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး စထရီဇီမန်း ကွယ်လွန်တဲ့ အခါမှာ သူ့နိုင်ငံရေးပေါ်လစီဟာ ကြီးကျယ်တဲ့ အောင်မြင်မှုကြီးတွေနဲ့ သရဖူဆောင်းခဲ့တယ်လို့ ထင်စရာပါပဲ။ လိုကာနိုင်ငံစာချုပ်ကို ချုပ်နိုင်ခဲ့တာ၊ ဂျာမနီကို နိ

င်ငံပေါင်းချုပ်အသင်းကြီးထဲ ဝင်ခွင့်ရအောင် လုပ်နိုင်ခဲ့တာ၊ အမေရိကန် အစိုးရဆီက ချေးငွေများ ရခဲ့တာ၊ မဟာမိတ်သိမ်းပိုက်ရေးတပ်များကို ရိုင်းလင်းနယ်က ရုပ်သိမ်းသွားအောင် လုပ်နိုင်ခဲ့တာ ဒီအချက်တွေဟာ စထရီဇီမန်းရဲ့ နိုင်ငံခြားရေးဝါဒမှာ အရေးအကြီးဆုံးအချက်တွေပါပဲ။ ဒီတော့ ဘန်းဟ့ဒ်ဟာ ဒီအချက်တွေနဲ့ ပတ်သက်တဲ့ စာရွက်စာတမ်း အထောက်အထားတွေကို အထူးအလေးပေးပြီး စုဆောင်းရွေးချယ်ဖော်ပြတာဟာ ဘာမှ မဆန်းပါဘူး။

ဒါပေမဲ့ စထရီဇီမန်းရဲ့ ဆိုဗီယက်တို့ နဲ့ ပတ်သက်တဲ့ အရှေ့ပိုင်းပေါ်လစီကတော့ ပြောပလောက်အောင် ဘာမှ အောင်မြင်မှုမရခဲ့ဘူး။ မှတ်တမ်း အထောက်အထားတွေထဲကရတဲ့ နှစ်နိုင်ငံရဲ့ ဆွေးနွေးပွဲများက ပေါ်ထွက်လာတဲ့ ရလဒ်တွေကလည်း အသေးအဖွဲကလေးတွေချည်းဆိုတော့ ဘာမှ ဒီလောက်စိတ်ဝင်စားစရာ မကောင်းလှဘူး။ ဒီလောက်ကလေးတွေနဲ့ တော့ စထရီဇီမန်းရဲ့ ဂုဏ်သတင်းကို ပိုပြီးကြီးမားလာအောင် မလုပ်နိုင်ဘူး။ စထရီဇီမန်းရဲ့ အရှေ့ပိုင်းဆိုင်ရာပေါ်လစီကို ရေးမယ်ဆိုတော့ မှတ်တမ်းတွေထဲက မနည်းရွေးထုတ်မှ ရပါလိမ့်မယ်။ အမှန်ကတော့ စထရီဇီမန်းဟာ တစ်လျှောက်လုံး ဆိုဗီယက်ယူနီယံနဲ့ ဆက်ဆံရေးကိစ္စတွေကို အထူးအာရုံစိုက်ပြီး တစ်သမတ်တည်းလုပ်ဆောင်ခဲ့သူဖြစ်ပါတယ်။ သူ့နိုင်ငံရေးဝါဒပြန်ကြည့်ရင် ဆိုဗီယက်ယူနီယံနဲ့ ဆက်ဆံရေးကိစ္စအတွက်ကြိုးပမ်းတာက ပိုလို့ များ တယ်ဆိုတာတွေ့ရတယ်။ ဘန်းဟ့ဒ်ဟာ ဒီအကြောင်းကို အနည်းငယ်ပဲ ဖော်ပြသွားပါတယ်။ သူဖော်ပြသလောက် အချက်အလက်တွေကတော့ တခြားသမိုင်းဆရာတွေလည်း ဖော်ပြပြီးသားဖြစ်ပါတယ်။

ကျွန်တော်ပြောမယ့်အကြောင်းက ဒါတင် မပါဘူး။ ဘန်းဟ့ဒ်ရဲ့ သမိုင်းကျမ်းအတွဲတွေ ထွက်ပြီးမကြာခင်မှာပဲ ဂျာမနီမှာ ဟစ်တလာ တ

က်လာပါတယ်။ ဒါနဲ့ အတူ စထရီဇီမန်းကိုလည်း ဂျာမနီမှာ ဘယ်သူမှ မသိကြတော့ပါဘူး။ အဲဒီသမိုင်းကျမ်းစာအုပ်များ ဟာ ဆိုင်တွေပေါ်က ပျောက်ကွယ်သွားကြပါတယ်။ ကျမ်းတော်တော်များများကို ဖျက်ဆီးဖျောက်ဖျက်ပစ်လိုက်ဟန်တူပါတယ်။ ဒီနေ့ဆိုရင် အဲဒီသမိုင်းကျမ်းဟာ ရှားပါးစာအုပ်တစ်အုပ် ဖြစ်နေပါပြီ။ ဒါပေမဲ့ အနောက်နိုင်ငံမှာ တော့ ဘန်းဟုဒ်ရဲ့ ဂုဏ်သတင်းဟာ ကြီးမြကြီးနေပါတယ်။ ၁၉၃၅ ခုနှစ်မှာ အင်္ဂလိပ်ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေသူတစ်ဦးက အဲဒီ ဘန်းဟုဒ်ရဲ့ သမိုင်းကျမ်း အင်္ဂလိပ်ဘာသာပြန်ကိုထုတ်ပါတယ်။ ထုတ်တယ်ဆိုပေမဲ့ အကုန်မဟုတ်ပါဘူး။ ဘန်းဟုဒ်ရွေးချယ်ထားတဲ့ မှတ်တမ်းများ ထဲက တချို့ကို ထပ်မံရွေးချယ်ပြီးထုတ်တာပါ။ မူရင်းသုံးပုံတစ်ပုံလောက်ကို ချန်လှပ်ထားခဲ့ပါတယ်။ ဘာသာပြန်ဆရာဖြစ်တဲ့ ဆက်တန် ဟာ ထင်ရှားတဲ့ ဘာသာပြန်ဆရာတစ်ဦးဖြစ်ပြီး သေချာစေ့စပ်စွာ ပြန်ထားပါတယ်။ သူ့ရဲ့ အမှာ စာမှာ ဆက်တန်က ‘အင်္ဂလိပ်ဘာသာပြန်တွင် အနည်းငယ်ချို့ထားပါသည် ။ သို့ရာတွင် အင်္ဂလိပ်သုတေသီများ၊ စာဖတ်သူများ စိတ်ဝင်စားခြင်းမရှိသည့် အပိုင်းများ သာ ဖြစ်ပါသည် ’ လို့ ရေးထားပါတယ်။ ဒါဟာလည်း သဘာဝကျပါတယ်။ သို့သော်လည်း အဲဒီလို ချန်လှပ်ပစ်လိုက်တဲ့ အခါ ကျတော့ မူရင်းရွေးချယ်ထားတဲ့ ဘန်းဟုဒ်သမိုင်းကျမ်းထဲမှာ တောင် နည်းနည်းလေးသာပါတဲ့ စထရီဇီမန်းရဲ့ အရှေ့ပိုင်းပေါ်လစီအကြောင်း ဟာ လုံးဝမပါသလောက် ဖြစ်နေပြီ။ စထရီဇီမန်းရဲ့ နိုင်ငံခြားရေးဝါဒမှ အရေးကြီးတဲ့ အခန်းကပါနေတဲ့ ဆိုဗီယက်ယူနီယံဟာ တစ်ခါတစ်ရံမှသာ ပေါ်လာတဲ့ ဧည့်သည် လို ဖြစ်နေပါတယ်။

ဒီတော့ အထူးလေ့လာကျွမ်းကျင်သူများမှ အပ ဆက်တန်ရဲ့ သမိုင်းကျမ်းဘာသာပြန်ဟာ အနောက် နိုင်ငံကလူများ အဖို့ စထရီဇီမန်းရဲ့ မူရ

င်းလို ဖြစ်သွားပါတော့တယ်။ တကယ်လို့ စထရီဇီမန်းရဲ့ မှတ်စုမှတ်တမ်းတွေ စစ်အတွင်းတုန်းက ပျက်စီးသွားခဲ့ရင် သို့မဟုတ် ကျန်ရှိနေသေးတဲ့ ဘန်းဟ့ဒ် ရေးထားတဲ့ သမိုင်းကျမ်းတွေတွေ ပျက်စီး သွားခဲ့တယ် ဆိုရင်တော့ ဆက်တန်ရဲ့ ဘာသာပြန်ကို ဘယ်သူကမှ စစ် ဆေးနေကြမှာ မဟုတ်ပါဘူး။ လက်ခံလိုက်ကြရတော့မှာ ပါ။ သမိုင်းဆ ရာများ ဟာ မူရင်းမှတ်တမ်းကို မရတဲ့ အခါမှာ ပုံနှိပ်ပြီးသားမှတ်တမ်း တွေကိုပဲ လက်ခံရလေတော့ ဆက်တန်ရဲ့ ဘာသာပြန်ကိုပဲလက်ခံကြရ ပေတော့မှာ ပေါ့။

ဒါပေမဲ့ ဒီကိစ္စနဲ့ ပတ်သက်လို့ ကျွန်တော် ရှေ့ကို တစ်ဆင့်တက်ပြီး ပြောချင်ပါသေးတယ်။ ဘန်းဟ့ဒ်နဲ့ ဆက်တန်အကြောင်းကို ထားပါ တော့။ ဥရောပသမိုင်းမှာ အရေးကြီးတဲ့ အခန်းကပါခဲ့တဲ့ ခေါင်းဆောင် ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ယောက်ရဲ့ မှတ်တမ်းအစစ်တွေကို သူတို့ စာအုပ်တွေကြောင့် ကျွန်တော်တို့ သိရတယ်လို့ ပဲထားပြီး ကျေးဇူးတင်စွာ အသိအမှတ်ပြုလို က်ကြသည် ပဲ ထားပါစို့။ စထရီဇီမန်းရဲ့ မှတ်တမ်းတွေကိုဖတ်ပြီး ကျွန် တော်တို့ ဘယ်လောက်များ သိကြရသလဲ၊ အဲဒီမှတ်တမ်းတွေထဲမှာ ဘာ လင်မှာ စထရီဇီမန်းနဲ့ ဆိုဗီယက်သံအမတ်ကြီးတို့ ရဲ့ ဆွေးနွေးပွဲတွေနဲ့ ပတ်သက်လို့ မှတ်တမ်းရာပေါင်းများ စွာပါတယ်။ ဒါတင်မကဘူး။ ဆိုဗီ ယက်နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီး ရှီရိုရင် နဲ့ ဆွေးနွေးချက် မှတ်တမ်းတွေလည်း ဆယ်ပေါင်းများ စွာ ပါပါတယ်။ ဒီမှတ်တမ်းတွေ ထဲမှာ တူညီတာတစ်ချက်ပဲ ရှိတယ်။ အဲဒီမှတ်တမ်းတွေမှာ စထရီဇီမန်း ဟာ စကားအများ ဆုံးပြောသူဖြစ်ပြီး သူပြောတဲ့ စကားတွေဟာလည်း ရှေ့နောက်ညီညွတ်ပြည့်စုံနေတဲ့ စကားတွေဖြစ်နေသလောက် တစ်ဖက် က ပုဂ္ဂိုလ်ကျတော့ စကားနည်းနေပြီး ပြောသလောက်မှာ လည်း ရှုပ်ရှုပ် ထွေးထွေး မပီမသ၊ ဝိုးတိုးဝါးတားတွေ ဖြစ်နေတာကိုတွေ့ရပါတယ်။ ဒါ

ဟာ သံတမန်ဆိုင်ရာဆွေးနွေးပွဲ မှတ်တမ်းများမှာ တွေ့ရှိတွေ့စဉ်ပါပဲ။ အဲဒီ မှတ်တမ်းတွေကိုဖတ်ကြည့်ရင် တကယ်ဘာဖြစ်ခဲ့တယ်ဆိုတာထက် ဘာဖြစ်ခဲ့တယ်လို့ စထရီမီမန်း ထင်တာ၊ တခြားသူတွေကို ထင်စေချင်တာ၊ သူဖြစ်စေချင်တာတွေ စတဲ့ အတ္တနောမတိတွေကိုပဲ တွေ့ရပါတယ်။

ဒါကြောင့် ဒီမှတ်တမ်းတွေကို ရွေးချယ်တာဟာ ဘန်းဟုဒိနဲ့ ဆက်တန်တင်မကပါဘူး။ စထရီမီမန်းကိုယ်တိုင်သည် ပင်လျှင် သူမှတ်ချင်တာတွေလောက်ကိုပဲမှတ်ထားခဲ့တာပါ။ တစ်ခါ ဒီဆွေးနွေးပွဲတွေနဲ့ ပတ်သက်လို့ ရှိရှိရင်ရဲ့ မှတ်တမ်းတွေကိုဖတ်ရင်လည်း ရှိရှိရင် ဖြစ်စေချင်တာ စတဲ့ သူ့အတ္တနောမတိတွေကိုပဲ တွေ့ရမှာ ပါပဲ။ တကယ် ဘာဖြစ်ခဲ့သလဲဆိုတဲ့ အချက်ကိုတော့ သမိုင်းဆရာက သူ့စိတ်ကူးနဲ့ သူ ဆက်စပ်တည်ဆောက်ယူရမှာ ဖြစ်ပါတယ်။

ဟုတ်ပါတယ်။ အချက်အလက်တွေနဲ့ မှတ်တမ်းတွေဟာ သမိုင်းဆရာအဖို့ အလွန်အရေးကြီးပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ အချက်အလက်တွေနဲ့ မှတ်တမ်းအထောက်အထားတွေကို ကိုးကွယ်ခြင်းမပြုသင့်ပါဘူး။ သူတို့ ကိုရေးချရုံနဲ့ သမိုင်းမဖြစ်ပါဘူး။ သမိုင်းဆိုတာ ဘာလဲဆိုတဲ့ နက်နဲတဲ့ မေးခွန်းကို ဖြေဆိုရာမှာ သူတို့ ဟာ အဆင်သင့်ပြုလုပ်ပြီးအဖြေများ မဟုတ်ပါဘူး။

ဆယ့်ကိုးရာစုနှစ် သမိုင်းဆရာများ ဟာ သမိုင်းဒဿနနဲ့ ပတ်သက်လို့ နက်နက်နဲနဲ မစဉ်းစားခဲ့ကြဘူးလို့ ကျွန်တော်ထင်ပါတယ်။ ဒီလို ဘာကြောင့် မစဉ်းစားခဲ့ကြသလဲဆိုတာနဲ့ ပတ်သက်လို့ ကျွန်တော့်အမြင်ကို တင်ပြချင်ပါတယ်။

သမိုင်းဒဿနဆိုတဲ့ စကားလုံးကို ဗောလိတ်ယား က

တီထွင်ခဲ့တာပါ။ ဒီစကားလုံးကို နေရာပေါင်းများစွာမှာ အဓိပ္ပာယ်အမျိုးမျိုးနဲ့ သုံးခဲ့ကြပြီးပါပြီ။ ဒါပေမဲ့ ကျွန်တော်ကတော့ ‘သမိုင်းဆိုတာဘာလဲ’ ဆိုတဲ့ အမေးကို ဖြေဆိုတဲ့ နေရာမှာ သုံးချင်ပါတယ်။ အနောက်ဥရောပက ပညာရှင်များ အဖို့ ဆယ့်ကိုးရာစုနှစ်ကြီးဟာ အကောင်းမြင်ဝါဒနဲ့ ကိုယ့်ကိုယ်ကိုယ်ယုံကြည်မှုကို မွေးဖွားပေးလိုက်တဲ့ အေးအေးဆေးဆေးခေတ်ကြီး ဖြစ်ပါတယ်။ ပေါ်ပေါက်နေတဲ့ အချက်အလက်တွေကလည်း ကျေနပ်စရာပါပဲ။ အဲဒီအချက်အလက်တွေကို စစ်ဆေးလိုစိတ်၊ အချက်အလက်တွေဟာ ဘယ်လောက်မှန်သလဲဆိုတဲ့ တော်တော်ခွကျတဲ့ မေးခွန်းကို ဖြေကြားလိုစိတ်တွေဟာလည်း တော်တော်အားနည်းတဲ့ ခေတ် ဖြစ်ပါတယ်။ ဒါကြောင့် မို့ သမိုင်းဆရာ ရန်ကေး က ဆိုရင် ‘သမိုင်းရဲ့ အဓိပ္ပာယ်ကိုဖွင့်ဆိုဖို့ ကိစ္စဟာ ကျွန်တော်တို့ ကိစ္စ မဟုတ်ဘူး ။ ဘုရားကိုယ်တော်ရှင်ရဲ့ အလုပ်သာဖြစ်တယ်။ သမိုင်းဆရာရဲ့ အလုပ်ကတော့ အချက်အလက်တွေကို ဂရုစိုက်ဖို့ သာဖြစ်တယ် ’ လို့ ဘာသာရေးရဲ့ အမြင်နဲ့ ပြောခဲ့တယ်။ သမိုင်းဆရာ ဘတ်ဟာဒ် ကတော့ ‘ကျွန်တော်တို့ တတွေ လူဖြစ်လာတာဟာ အလုံးစုံသော ဉာဏ်တော်ကိုရဖို့ လူဖြစ်လာတာ မဟုတ်ဘူး ’ လို့ လှောင်ပြောင်တဲ့ လေသံနဲ့ ခပ်ဆွဆွ ပြောခဲ့တယ်။

၁၉၃၁ ခုနှစ်မှာ ပါမောက္ခ ဘတ်တာဖီး က ‘သမိုင်းဆရာတွေဟာ အရာဝတ္ထုတွေရဲ့ သဘာဝကို စဉ်းစားနေတာ မဟုတ်ဘူး ။ သူတို့ ဘာသာရပ်ရဲ့ သဘာဝကိုတောင် သိပ်စဉ်းစားတာ မဟုတ်ဘူး ’ လို့ ကျေနပ်ရောင့်ရဲစွာပြောခဲ့တယ်။ ဒါပေမဲ့ ဒီနေရာမှာ ကျွန်တော်အရင်တစ်ပတ်က ပို့ချသွားတဲ့ သမိုင်းဆရာတစ်ဦးဖြစ်တဲ့ ဒေါက်တာရိုဆေ ကတော့ မှန်ကန်တဲ့ ဝေဖန်ရေးအမြင်ကို ကိုင်စွဲပြီး ပထမကမ္ဘာစစ်ကြီးအကြောင်းရေးထားတဲ့ ဝင်စတန်ချာချီရဲ့ ‘ကမ္ဘာ့အကျပ်အတည်း ’ ဆိုတဲ့ သမိုင်းစာအုပ်

နဲ့ ပတ်သက်လို့ မှန်ကန်စွာ ဝေဖန်သွားတာကို တွေ့ရပါတယ်။ သူက ချာချီရဲ့ စာအုပ်ဟာ ထရော့စကီ ရဲ့ ‘ရုရှားတော်လှန်ရေးသမိုင်း’ နဲ့ အရေးပါပုံချင်း၊ ရှင်းလင်းပြတ်သားပုံချင်း၊ ခွန်အားရှိပုံချင်း တူညီပေမဲ့ အချက်တစ်ချက်မှာ တော့ အားနည်းနေတဲ့ အကြောင်း၊ အဲဒါကတော့ ချာချီရဲ့ သမိုင်းကျမ်းထဲမှာ ‘သမိုင်းဒဿန’ မပါတဲ့ အကြောင်း ဝေဖန်သွားပါတယ်။

ဗြိတိသျှသမိုင်းဆရာများကတော့ ဒီလိုနှိုင်းယှဉ်ချက်ကိုလက်မခံကြပါဘူး။ ဒီလိုလက်မခံတာဟာလည်း သမိုင်းဟာအဓိပ္ပာယ်မရှိဆိုတဲ့ အယူအဆအကိုယုံကြည်ကြလို့ မဟုတ်ဘဲ သမိုင်းရဲ့ အဓိပ္ပာယ်ဟာ ဖွင့်ပြောလို့ ရတဲ့ အရာမျိုးမဟုတ်၊ နဂိုပကတိအတိုင်း တည်ရှိနေတဲ့ အရာမျိုးဖြစ်တယ်လို့ ယူဆကြလို့ ဖြစ်တယ်။ ဆယ့်ကိုးရာစု လစ်ဘရယ်ဝါဒရဲ့ သမိုင်းအမြင်ဟာ ဘောဂဗေဒမှာ လွတ်လပ်စွာကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဝါဒနဲ့ နီးကပ်စွာဆက်နွှယ်နေကြတယ်။ ဘောဂဗေဒနယ်ပယ်က လွတ်လပ်စွာ ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေးဝါဒဟာလည်း ကမ္ဘာကြီးကိုကြည့်မြင်ရာမှာ တည်ငြိမ်ပြီး ကိုယ့်ကိုယ်ကိုယ် ယုံကြည်မှုရှိတဲ့ အမြင်က ပေါ်ထွက်လာတာဖြစ်တယ်။ လူဟာ ကိုယ်သန်ရာအလုပ်တစ်ခုကိုကောက် လုပ်သွားရင် ပုန်းကွယ်နေတဲ့ ဘုရားသခင်ရဲ့ လက်ဟာ အလိုလို ကူညီစောင့်ရှောက်သွားတာပဲဆိုတဲ့ အမြင်ကပေါ်ထွက်လာတာဖြစ်တယ်။

အလားတူပဲ။ သမိုင်းနဲ့ ဆိုင်တဲ့ ကိစ္စတွေမှာလည်း သူတို့ ဟာ ဒီလိုပဲမြင်ခဲ့ကြတယ်။ သမိုင်း အချက်အလက်များ ဟာ လောကီနဲ့ မဆိုင်တဲ့ တစ်နေရာကို ညွှန်ပြနေတဲ့ မဖောက်မပြန် မှန်ကန်တဲ့ လောကနိယာမတရားကြီးကို ဖော်ပြတဲ့ အရာဖြစ်တယ်လို့ သူတို့ ယူဆခဲ့ကြတယ်။ အဲဒီခေတ်ဟာ ဒုစရိုက်တွေကင်းတဲ့ ခေတ် ဖြစ်လေတော့ သမိုင်းဆရာများ ဟာ ဧဒင်ဥယျာဉ်ထဲက သမိုင်းဆိုတဲ့ ဘုရားသခင်ရှေ့တော်မှောက်မှာ

သူတို့ ကိုယ်ပေါ်မှာ ဒဿနဆိုတဲ့ သစ်ရွက်ဖုံးအုပ်ခြင်းမပြုကြတော့ဘဲ ကိုယ်လုံးတီး လျှောက်သွားနေကြတယ်။ အဲဒီနောက်ကျတော့ ကျွန်တော်တို့ သမိုင်းဆရာများ ဟာလည်း ဒုစရိုက်ကိုသိလာခဲ့ကြပြီး ယုတ်ညံ့ နိမ့်ကျတဲ့ အဖြစ်ကို ရောက်ရတော့တာပါပဲ။ ဒီတော့ ဒီနေ့ခေတ်မှာ သမိုင်းနဲ့ ပတ်သက်လို့ ဒဿနမရှိရဘူးလို့ ယူဆနေကြတဲ့ သမိုင်းဆရာများ ဟာ မြို့စွန်က ကိုယ်ခြံကလေးထဲမှာ ဧဒင်ဥယျာဉ်ကိုအသစ်ဖန်ဆင်းပြီး ကိုယ်လုံးတီး ကိုလိုနီနယ်ပယ်ကလေးတစ်ခုကို သိသိကြီးနဲ့ အချည်းနှီး ထူထောင်နေတဲ့ လူတွေနဲ့ တူနေတယ်။ ဒီနေ့ခေတ်မှာ သမိုင်းဆိုတာ ဘာလဲဆိုတဲ့ တော်တော်ခွကျတဲ့ မေးခွန်းကို ရှောင်လွှဲလို့ မရတော့ဘူး။

ကောင်းပြီ။ ဒါဖြင့် သမိုင်းဆိုတာ ဘာလဲ။ ဒီပြဿနာနဲ့ ပတ်သက်လို့ လွန်ခဲ့တဲ့ အနှစ်ငါးဆယ် အတွင်းမှာ လေးနက်တဲ့ ကျမ်းတွေ တော်တော် များများ ရေးခဲ့ပေါ်ထွက်ခဲ့ကြပါပြီ။ သမိုင်းမှာ အချက်အလက်ဟာ အချက်အချာဖြစ်ပါတယ်။ အရေးတကွ အရေးကြီးဆုံးဖြစ်တယ်ဆိုတဲ့ အယူအဆကို စတင်ယှဉ်ပြိုင်အန်တုလိုက်တဲ့ နေရာကတော့ ဂျာမနီမှာ ပါ။ ၁၈၈၀ နဲ့ ၁၈၉၀ပြည့်နှစ်များကြားမှာ ဒီစိန်ခေါ်သံဟာ ဂျာမနီကပေါ်ထွက်လာခဲ့ပါတယ်။ ဂျာမနီဟာ ငြိမ်ငြိမ်ဆိမ်ဆိမ်ရှိတဲ့ ဆယ့်ကိုးရာစုနှစ် လစ်ဘရယ်ဝါဒကို ကျွမ်းထိုးမှောက်ခုံ ဖြစ်သွားအောင်လုပ်လိုက်တဲ့ တိုင်းပြည်လည်း ဖြစ်ပါတယ်။ ဒီစိန်ခေါ်သံကို ကြွေးကြော်လိုက်တဲ့ ဒဿနဆရာများကို ခုခေတ်မှာ လူတွေက သိပ်မသိကြတော့ပါဘူး။ သူတို့ အထဲက ဒီလ်သေး ဆိုတဲ့ ဒဿနပညာရှင်ဆိုရင် ဗြိတိန်မှာ မကြာသေးမီကမှ အသိအမှတ် ပြုခြင်းခံရပါတယ်။ ဆယ့်ကိုးရာစုကုန်ခါနီးဖြစ်တဲ့ အဲဒီအချိန်တုန်းက ဂျာမနီဟာ ဓနဥစ္စာတိုးတက်နေပြီး ကိုယ့်ကိုယ်ကိုယ်ယုံကြည်မှုပြင်းထန်နေတဲ့ အချိန် ဖြစ်လေတော့ အချက်အလက်ကိုးကွယ်မှုကို တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြတဲ့ ‘ဒိဋ္ဌိ’ တွေကို သိပ်ဂရုမစိုက်နိုင်အားခဲ့ကြဘူး။ ဒါပေမဲ့

. . . နှစ်ဆယ်ရာစုနှစ်အစကို ရောက်တဲ့ အခါမှာ အဲဒီမီးရှူးတိုင်ဟာ အီတလီရဲ့ လက်ထဲကို ရောက်သွားတယ်။ အီတလီ ဒဿနပညာရှင်ဖြစ်တဲ့ ကရိုစီ က သမိုင်းဒဿနတစ်ရပ်ကိုထူထောင်ခဲ့တယ်။ အမှန်ကတော့ ကရိုစီဟာ ဂျာမန်ဒဿနပညာရှင်ကြီးတွေရဲ့ အမွေကို ဆက်ခံသူသာဖြစ်ပါတယ်။ ‘သမိုင်းအားလုံးဟာ ခေတ်ပြိုင်သမိုင်းသာဖြစ်တယ်’ လို့ သူကပြောခဲ့ပါတယ်။ သဘောကတော့ သမိုင်းဆိုတာဟာ အတိတ်ကို ပစ္စုပ္ပန်မျက်စိ၊ ပစ္စုပ္ပန်ပြဿနာများ နဲ့ ယှဉ်တွဲစဉ်းစားရတဲ့ အရာဖြစ်တယ်။ ဒါကြောင့် သမိုင်းဆရာရဲ့ အဓိကအလုပ်ဟာ မှတ်တမ်းတင်ဖို့ မဟုတ်ဘဲ နှိုင်းချိန်အကဲဖြတ်ဖို့ ဖြစ်တယ်။ တကယ်လို့ သာ နှိုင်းချိန်အကဲဖြတ်ခြင်းမပြုရင် ဘယ်အရာကိုမှတ်တမ်းတင်ထိုက်တယ်ဆိုတာကိုလည်း သူ ဘယ်နှယ်လုပ် သိနိုင်ပါတော့မလဲ။

၁၉၁၀ ပြည့်နှစ်မှာ အမေရိကန်သမိုင်းဆရာဖြစ်တဲ့ ကားလ်ဘက် ကား ကလည်း ‘သမိုင်း အချက်အလက်ဆိုတာ သမိုင်းဆရာဖန်တီးမှ ဖြစ်လာတဲ့ အရာဖြစ်တယ်’ လို့ ပြောကျကျစကားလုံးကို ရွေးသုံးပြီးပြောခဲ့တယ်။ အဲဒီတုန်းကတော့ အဲဒီစိန်ခေါ်ချက်တွေကို လူတွေက ကောင်းကောင်း သတိမပြုခဲ့ကြသေးပါဘူး။ ၁၉၂၁ ပြည့်နှစ်နောက်ပိုင်းကျမှသာလျှင် ကရိုစီဟာပြင်သစ်ပြည်နဲ့ ဗြိတိန်တို့ မှာ လူသိများ လာခဲ့ပါတယ်။ ကရိုစီဟာ သူ့ရှေ့က ဂျာမန်ပညာရှင်တွေထက် အတွေးအခေါ်အရာမှာ နက်နဲသိမ်မွေ့လို့ ၊ ဒါမှ မဟုတ် အရေးအသားမှာ ရှင်းလင်းပြေပြစ်လို့ ဆိုတဲ့ အကြောင်းကြောင့် တော့ မဟုတ်ပါဘူး။

ပထမကမ္ဘာစစ်ကြီးပြီးတဲ့ နောက်မှာ အချက်အလက်များ ဟာ ၁၉၁၄ ခုနှစ်ကထက်များ ပြားလာပါတယ်။ ဒါကြောင့် မို့ ကျွန်တော်တို့ ဟာလည်း ဒီလောက်များ ပြားတဲ့ အချက်အလက်တွေကို ရွေးထုတ်ဖို့ အတွက် သမိုင်း ဒဿနကိုရှာဖွေလာခဲ့ကြပါတယ်။ ကရိုစီဟာ ဒီရာစုနှစ်ရဲ့ တ

စံဦးတည်းသော ဗြိတိသျှတွေးခေါ်ရှင်ဖြစ်တဲ့ အောက်စဖို့ တက္ကသိုလ် ဒသနပညာရှင်နဲ့ သမိုင်းပညာရှင် ကိုလင်းဝု အပေါ်မှာ တော်တော်လေး ဩဇာကြီးပါတယ်။ ကိုလင်းဝုဟာသမိုင်းဒသနနဲ့ ပတ်သက်လို့ အရေးကြီးတဲ့ ဖြည့်ဆည်းချက်ကြီးများကို လုပ်ဆောင်ခဲ့သူဖြစ်ပါတယ်။ ကိုလင်းဝုဟာ သူရေးမယ်လို့ စီမံကိန်းချထားတဲ့ စနစ်ကျတဲ့ ကျမ်းကြီးကို မပြုစုလိုက်ရဘဲ ကွယ်လွန်သွားခဲ့ရပါတယ်။ ဒါပေမဲ့သမိုင်းဒသနနဲ့ ပတ်သက်ပြီး သူ့ရဲ့ ပုံနှိပ်ပြီးနဲ့ ပုံမနှိပ်ရသေးတဲ့ စာတမ်းများကိုစုပေါင်းပြီး ‘သမိုင်း၏ မူလစိတ်’ ဆိုတဲ့ အမည်နဲ့ သူကွယ်လွန်ပြီးတဲ့ နောက်မှာ ထုတ်ဝေခဲ့ပါတယ်။

ကိုလင်းဝုရဲ့ သမိုင်းအမြင်ကို အောက်ပါအတိုင်းအတိုချုပ်ပြောလို့ ရလိမ့်မယ်လို့ ထင်ပါတယ်။ သမိုင်းရဲ့ ဒသနဟာ ‘အတိတ်တစ်ခုတည်း’ နဲ့ လည်း မဆိုင်ဘူး။ ‘အတိတ်ဟာ ဘယ်လိုရှိသလဲဆိုတဲ့ သမိုင်းရဲ့ အတွေးအခေါ်တစ်ခုတည်း’ နဲ့ လည်း မဆိုင်ဘူး။ အဲဒီနှစ်ခု အပြန်အလှန် ဆက်သွယ်မှုနဲ့ သာဆိုင်တယ်။ (ဒါကို တစ်နည်းပြောရရင် သမိုင်းဆိုတာ သမိုင်းကို လေ့လာစူးစမ်းနေတဲ့ သမိုင်းဆရာရဲ့ စူးစမ်းမှုကိုခေါ်တာလည်း မဟုတ်ဘူး ။ သမိုင်းဆရာက စူးစမ်းနေတဲ့ အတိတ်ကာလကိုခေါ်တာလည်း မဟုတ်ဘူး လို့ အဓိပ္ပာယ်ထွက်ပါတယ်။) သူက ‘သမိုင်းဆရာက လေ့လာစူးစမ်းနေသော အတိတ်ကာလသည် သေသွားသော အတိတ်ကာလမဟုတ်။ ပစ္စုပ္ပန်တွင် တစ်နည်းအားဖြင့် အသက်ရှင်နေသော ကာလဖြစ်သည်’ လို့ ဆိုပါတယ်။ ဒါပေမဲ့ အတိတ်က အဖြစ်အပျက်တစ်ခုရဲ့ နောက်ကွယ်မှာ ရှိတဲ့ အတွေးအခေါ်၊ အဓိပ္ပာယ်ကို သမိုင်းဆရာက နားလည်ခြင်း မရှိရင် အဲဒီအတိတ် အဖြစ်အပျက်ကသေသွားပြီ၊ အဓိပ္ပာယ်ကင်းမဲ့ပြီလို့ သူကယူဆပါတယ်။ ဒါကြောင့် ‘သမိုင်းအားလုံးသည် အတွေးအခေါ်၏ သမိုင်းမျှသာဖြစ်သည်’ လို့ ပြောပြီး ‘သမိုင်းဟူသည် ထို

သမိုင်းကိုလေ့လာနေသူ သမိုင်းဆရာ၏ စိတ်ထဲတွင် နောက်တစ်ဖန်ပေါ်
ပေါက်လာခဲ့သော ထိုသမိုင်း၏ အတွေးမျှသာ ဖြစ်သည် ' ရယ်လို့ လည်း
ပြောခဲ့ပါသည်။ ။

သမိုင်းဆရာရဲ့ စိတ်ထဲမှာ အတိတ်ကို ပြန်လည်ဆက်စပ် တည်ဆောက်
ယူရတာဟာ အတွေ့အကြုံ၊ အထောက်အထားတွေအပေါ်မှာ အမှီပြု
နေရပါတယ်။ သို့သော်လည်း ဒီလိုဆိုလိုက်တဲ့ အတွက် ဒီဖြစ်စဉ်ဟာ အ
တွေ့အကြုံဖြစ်စဉ် မဟုတ်ပါဘူး။ အချက်အလက်တွေကို ပြန်လည်ရွတ်
ဆိုနေရတဲ့ ကိစ္စမျိုးမဟုတ်ပါဘူး။ အတိတ်ကို ပြန်တည်ဆောက်ရတဲ့ အ
လုပ်ဟာ အချက်အလက်တွေကိုရွေးထုတ်ခြင်း၊
အနက်အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်းတို့ အကျုံးဝင်ပါတယ်။ အဲဒီလိုပြုလုပ်လိုက်
တဲ့ အခါကျမှ သာလျှင် သမိုင်းအချက်အလက်ဖြစ်လာပါတယ်။

ကိုလင်းဝုနဲ့ တစ်သဘောတည်း ပြောသွားတဲ့ သူကတော့ သမိုင်းဆ
ရာ ပါမောက္ခ အုတ်ရှော့ ဖြစ်ပါတယ်။ သမိုင်းဟာ သမိုင်းဆရာအတွေ့
အကြုံဖြစ်တယ်။ 'သမိုင်းကို သမိုင်းဆရာသာလျှင်ဖန်တီးတယ်။ တခြား
ဘယ်သူကမှ ဖန်တီးတာ မဟုတ်ဘူး ။ သမိုင်းကိုရေးခြင်းဟာ သမိုင်းကို
ဖန်တီးတဲ့ တစ်ခုတည်းသောနည်းလမ်းသာ ဖြစ်တယ်' လို့ သူက ပြောခဲ့
ပါတယ်။

ဒီအမြင်ဟာ ပြည့်စုံခြင်းမရှိသည့် တိုင် လူတွေမေ့လျော့ထားကြတဲ့
အမှန်တရားတချို့ကို အလင်းရောင်ထဲ ဆွဲထုတ်ပြခဲ့ပါတယ်။

ပထမအချက်။ သမိုင်းအချက်အလက်တွေဟာ ကျွန်တော်တို့ ဆီကို
ဘယ်တော့မှ 'အရောအနှောမရှိ၊ အစစ်ပကတိရောက်လာတာ မဟုတ်
ဘူး ။ အချက်အလက်ဆိုတာဟာ သူ့အတိုင်းပကတိ' အစစ် တည်နေနိုင်
တာ မဟုတ်ဘူး ။ မှတ်တမ်းတင်သူရဲ့ အတွေးအခေါ်နဲ့ ဆန်ခါတိုက်ပြီးမှ

ရောက်လာတာဖြစ်တယ်။ ဒါကြောင့် သမိုင်းကျမ်းတစ်စောင်ကို ကျွန်တော်တို့ ကောက်ဖတ်ပြီဆိုရင် အဲဒီကျမ်းမှာ ပါတဲ့ အချက်အလက်ကိုမကြည့်ဘဲ အဲဒီသမိုင်းကျမ်းကိုရေးတဲ့ သမိုင်းဆရာကို ကျွန်တော်တို့ ကြည့်သင့်တယ်။ ခု ကျွန်တော်တို့ ဂုဏ်ပြုကျင်းပနေတဲ့ သမိုင်းဆရာကြီး ထရီဗီလျံကိုပဲ ဥပမာကြည့်ကြစို့။ သူ့ရဲ့ ကိုယ်တိုင်ရေးအတ္ထုပ္ပတ္တိမှာ ပါတဲ့ အတိုင်း ထရီဗီလျံဟာ ဝှစ်အစဉ်အလာအရ ကြီးပြင်းလူလားမြောက်ခဲ့ရသူဖြစ်တယ်။ ဒီတော့ သူ့ကို ဝှစ်အစဉ်အလာရှိတဲ့ အင်္ဂလိပ်လစ်ဘရယ်သမိုင်းဆရာလို့ နာမည်ပေးရင် သူကငြင်းမယ်မထင်ပါဘူး။ သူ့မျိုးရိုးစဉ်ဆက်ကို အင်္ဂလိပ်ဝှစ်အစဉ်အလာသမိုင်းဆရာကြီး အော်တိုထရီဗီလျံကနေပြီး ဝှစ်သမိုင်းဆရာတွေထဲမှာ အထင်ရှားဆုံးဖြစ်တဲ့ မက္ကောလေးအထိ ပြန်ပြီးရေးပြသွားတာအကြောင်းမဲ့မဟုတ်ပါဘူး။ ထရီဗီလျံရဲ့ အကောင်းဆုံးနဲ့ အရင့်ကျက်ဆုံး သမိုင်းကျမ်းကတော့ ‘အန်းဘုရင်မကြီးလက်ထက်တော် အင်္ဂလန်ပြည်’ ဆိုတဲ့ ကျမ်းဖြစ်ပါတယ်။ ရေးတဲ့ အကြောင်းက အန်းဘုရင်မကြီးရဲ့ လက်ထက်တော်ကို နောက်ခံပြုရေးသားပါတယ်။ အဲဒီကျမ်းကိုဖတ်သူဟာ အဲဒီနောက်ခံကားနဲ့ ယှဉ်တွဲဖတ်မှ သာလျှင် အဓိပ္ပာယ် အပြည့်အဝ ရပလိမ့်မယ်။ ဒီလိုဖတ်ဖို့ လည်း သမိုင်းဆရာကတိုက်တွန်းထားပါတယ်။ ဒီလိုမဟုတ်ဘဲ စုံထောက်ဝတ္ထုဖတ်သူများ လို အဆုံးကို ကောက်လှန်ပြီး ဖတ်လိုက်မယ် ဆိုရင်တော့ တတိယတွဲအဆုံးမှာ ဝှစ်ပါတီဝင်တို့ ရဲ့ သမိုင်းအမြင်လို့ ကျွန်တော်တို့ ဒီနေ့ခေါ်နေကြတဲ့ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်ကိုပဲ တွေ့ရမှာ ပါပဲ။

ထရီဗီလျံဟာ ဝှစ်ရဲ့ မူလဇာစ်မြစ်၊ ဝှစ်အစဉ်အလာ ဖြစ်ပေါ်တိုးတက်လာပုံတို့ ကို လေ့လာစူးစမ်းနေတယ်လို့ ပဲ ထင်ရမှာ ပဲ။ ဒီအစဉ်အလာတတိယမြောက် ဝီလျံဘုရင် ကွယ်လွန်ပြီးနောက်မှ ဖြစ်ပေါ်လာတာလို့

ရေးထားတာတွေကိုတွေ့ရမှာ ပါပဲ။ အမှန်ကတော့ အနီးဘုရင်မကြီးရဲ့ လက်ထက်တော်ကျမှ ဝှစ်အစဉ်အလာဟာ ကြီးထွားလာတာမဟုတ်ဘဲ ရှေးအစဉ်အဆက်ကရှိခဲ့တာ ဖြစ်ပေမဲ့ ထရီဗီလျံ ရေးတဲ့ အခါကျတော့ မှန်သလိုလိုဖြစ်နေပြီး သူ့ဖွင့်ဆိုချက်ကိုလည်း လက်ခံရမလိုလိုဖြစ်နေတယ်။ ဒါပေမဲ့ အဲဒီသမိုင်းကျမ်းရဲ့ တကယ့်တန်ဖိုးကို သိချင်တယ် ဆိုရင်တော့ ဒီလောက်ကလေးကြည့်ရုံနဲ့ မပြီးပါဘူး။ သမိုင်းဆရာဟာ အဲဒီကျမ်းမှာ ဘာကိုရည်ရွယ်နေသလဲဆိုတာကို သိဖို့ လိုပါတယ်။

ကိုလင်းဝုပြောသလို ‘သမိုင်းဆရာရဲ့ အလုပ်ဟာ သူ့ကျမ်းထဲမှာ ပါတဲ့ သမိုင်းဇာတ်ဆောင်တွေရဲ့ စိတ်ထဲမှာ ဖြစ်ပေါ်နေတဲ့ အတွေးတွေကို ကိုယ့်ဘာသာကိုယ် ပြန်တွေးတဲ့ အလုပ်ဖြစ်တယ်’ ဆိုတဲ့ စကားအတိုင်း ဒီမှာ လည်း သမိုင်းဖတ်သူဟာ သမိုင်းဆရာရဲ့ စိတ်ထဲမှာ ပေါ်ပေါက်နေတဲ့ အတွေးတွေကို ပြန်တွေးနေဖို့ လိုအပ်ပါတယ်။ သမိုင်းအချက်အလက်ကိုမလေ့လာခင် သမိုင်းဆရာကိုလေ့လာဖို့ လိုပါတယ်။ ဒါကလည်း သိပ်ခက်ခဲလှတဲ့ ကိစ္စ မဟုတ်ပါဘူး။ အသိဉာဏ်ရှိတဲ့ သာမန်တက္ကသိုလ်ကျောင်းသားကလေးတစ်ယောက်တောင် လုပ်လေ့ရှိတဲ့ ကိစ္စပါ။ တစ်ခါမ ၂၁ ကျောင်းသားကလေးတစ်ယောက်ကို စိန့်ဂျူကောလိပ်က ပညာရှင်ဂျိုးရဲ့ စာအုပ်တွေကို အဖတ်ခိုင်းတော့ အဲဒီကျောင်းသားဟာ စိန့်ဂျူကောလိပ်က သူငယ်ချင်းတစ်ယောက်ယောက်ဆီသွားပြီး ဂျိုးဆိုတဲ့ ပညာရှင်ကြီးဟာ ဘယ်လိုပုဂ္ဂိုလ်ကြီးလဲ(သူဦးထုပ်ထဲမှာ ဘယ်လိုပျားမျိုး ဝှက်ထားသလဲ) သူ့အတွေးအခေါ်၊ အယူအဆဟာ ဘာလဲဆိုတာကိုသွားပြီးမေးသလိုပါပဲ။ ဒီတော့ သမိုင်းကျမ်းတစ်စောင်ကို ဖတ်တော့မယ်ဆိုရင် ပျားမြည်သံကို နားထောင်ကြည့်ဖို့ လိုပါတယ်။ အဲဒီလို သမိုင်းကျမ်းထဲက ပျားမြည်သံ ကြားလည်း မကြားရ၊ ဘာသံမှ မကြားရဘူး ဆိုရင်တော့ ခင်ဗျားကိုယ်တိုင် နားပင်းနေလို့ ရင်လည်း ဖြ

စံမယ်၊ ဒါမှ မဟုတ်ရင်လည်း အဲဒီသမိုင်းဆရာက တော်တော်ထုံထိုင်း တဲ့ သမိုင်းဆရာရင်လည်း ဖြစ်ရလိမ့်မယ်။ အချက်အလက်တွေဟာ ငါး တန်းကငါးဗန်းထဲမှာ ထည့်ထားတဲ့ ငါးတွေနဲ့ အလားသဏ္ဌာန်မတူပါ ဘူး။ အလွန်ကျယ်ပြောပြီး လူမရောက်နိုင်တဲ့ သမုဒ္ဒရာကြီးထဲမှာ ကူးခပ် နေတဲ့ ငါးတွေနဲ့ တူပါတယ်။ သမိုင်းဆရာဟာ ဘယ်လိုငါးမျိုးကို ဖမ်းမိ မလဲဆိုတာကတော့ သူ့အပေါ်မှာ လည်း တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းတည်တယ်။ အထူးသဖြင့်တော့ အဲဒီသမိုင်းဆရာဟာ သမုဒ္ဒရာရဲ့ ဘယ်လိုနေရာဒေ သ မ ဂျိုးမ ၂၁ သွားပြီး ငါးမျှားသလဲ၊ ဘယ်လိုငါးမျှားတံ၊ ဘယ်လိုပိုက်ကွန်မျိုးကို အသုံးပြုသလဲဆိုတာပေါ်မှာ တည်ပါတယ်။ ဒါ ကလည်း သမိုင်းဆရာက ဘယ်ငါးမျိုးကိုဖမ်းမလဲဆိုတဲ့ အချက်ကဆုံးဖြ တ်ပါတယ်။ ဒီလိုရှာတဲ့ အတိုင်း အများအားဖြင့်တော့ သမိုင်းဆရာဟာ သူလိုချင်တဲ့ အချက်ကို ရတတ်တာချည်းပါပဲ။

သမိုင်းဆိုတာ အနက်ဖွင့်ဆိုခြင်းပါပဲ။ ဒီတော့ ကျွန်တော့်သဘောကိုပြောရမယ်ဆိုရင် သမိုင်းဆိုတာဟာ ဆာဂျော့က လပ်ပြောသလို ‘အငြင်းပွားနိုင်သော အချက်အလက် ပျော့ဖတ်များ ပိုင်း ရံနေတဲ့ အမာခံအနက်ဖွင့်ဆိုချက်’ လို့ ပဲ ခေါ်ချင်ပါတယ်။ ကျွန်တော့်ဖွင့် ဆိုချက်ဟာ တစ်ဖက်သတ် ကျချင်ကျနေပါလိမ့်မယ်။

ဒုတိယအချက်။ သမိုင်းဆရာဟာ သူရေးနေတဲ့ ခေတ်က လူတွေရဲ့ စိတ်နေသဘောထား၊ အဲဒီခေတ်ကလူတွေရဲ့ အတွေးအခေါ်ကို ထိုးထွင်း တီထွင်မှုရှိရှိ နားလည်ဖို့ လိုပါတယ်။ ‘ထိုးထွင်းတီထွင်မှုရှိရှိ နားလည်မှု’ လို့ ကျွန်တော်သုံးလိုက်ပါတယ်။ ‘စာနာစိတ်’ လို့ ကျွန်တော် မသုံးပါဘူး။ စာနာမှုလို့ သုံးလိုက်ရင် သူတို့ နဲ့ သဘောတူရာရောက်သွားမှာ စိုးလို့ ဖြ စံပါတယ်။

အလယ်ခေတ်သမိုင်းကိုသိပ်မသိကြဘူး။ အလယ်ခေတ်ဟာ အစွဲအလမ်းတွေကလည်း သိပ်ကြီး၊ အဲဒီအစွဲအလမ်းတွေကြောင့် ရက်စက်ရိုင်းပျမှုတွေကလည်း သိပ်များ လေတော့ လူတွေဟာအလယ်ခေတ်ကို သိပ်မကြိုက်ကြဘူး။ အလယ်ခေတ်ကို သိပ်မကြိုက်ကြတော့ အလယ်ခေတ်ကလူတွေအကြောင်းကိုလည်း ထိုးထွင်းတဲ့ ပဋိဘာန်ဉာဏ်နဲ့ နားမလည်နိုင်ကြဘူး။ တခြားမကြည့်ပါနဲ့ ။ အနှစ်သုံးဆယ်စစ်ပွဲနဲ့ ပတ်သက်တဲ့ သမိုင်းဆရာ ဘန်းဟ့ဒ်ရဲ့ ရှုတ်ချရေးသားချက်တစ်ခုတည်းကိုပဲ ကြည့်ပါ။ ‘ကက်သလစ်ဖြစ်စေ၊ ပရိုတက်စတင့်ဖြစ်စေ၊ မည်သည့် အယူဝါဒမဆို မိမိ၏ ကြီးစိုးမှုကို လူမျိုးတစ်မျိုးအပေါ်သို့ အတင်းအကျပ် ပြုလုပ်ခြင်းသည် ရှက်ဖွယ်သောအပြုအမူဖြစ်ပေသည် ’ လို့ ရေးခဲ့ပါတယ်။ ဘန်းဟ့ဒ်ဟာ ဆယ့်ကိုးရာစုနှစ် လစ်ဘရယ်သမိုင်းဆရာတစ်ဦးဖြစ်တယ်။ ကိုယ့်တိုင်းပြည်ကာကွယ်ရေးအတွက် စစ်တိုက်ရတာဟာ မှန်ကန်ဂုဏ်ပြောင်တဲ့ အလုပ်ဖြစ်တယ်ဆိုတဲ့ သင်ကြားချက်အောက်မှာ ကြီးပြင်းလာခဲ့ရသူ ဖြစ်တယ်။ ကိုယ့်ဘာသာတရားကို ကာကွယ်ဖို့ အတွက် စစ်တိုက်ရတာဟာ အယူသည်းရာရောက်ပြီး မကောင်းဘူးလို့ မြင်တဲ့ အယူအဆရဲ့ သင်ကြားချက်အောက်မှာ ကြီးပြင်းလာရသူဖြစ်တယ်။ ဒီလိုပုဂ္ဂိုလ်က အနှစ်သုံးဆယ်စစ်ပွဲကို တိုက်ခဲ့ရသူတွေရဲ့ စိတ်ထဲကို ဝင်ကြည့်ဖို့ ဆိုတာ တော်တော်ခက်တဲ့ ကိစ္စဖြစ်ပါတယ်။

ခု ကျွန်တော်လေ့လာနေတဲ့ အကြောင်းအရာထဲမှာ ဒီလိုအခက်အခဲမျိုးတွေကို ကျွန်တော် တွေ့နေရတယ်။ လွန်ခဲ့တဲ့ ဆယ်နှစ်လောက်အတွင်း ဆိုဗီယက်ယူနီယံအကြောင်းရေးတဲ့ အနောက်နိုင်ငံက စာတွေ၊ အနောက်နိုင်ငံအကြောင်းရေးတဲ့ ဆိုဗီယက်ယူနီယံက စာတွေထဲမှာ ဒီလိုထိုးထွင်းတဲ့ ပဋိဘာန်ဉာဏ်နဲ့ နားလည်မှုမရှိတဲ့ အတွက် အခက်အခဲ

တွေတွေ့နေရတယ်။ အဲဒီနှစ်ဖက်စလုံးက သမိုင်းရေးသူများ ဟာ တစ်ဖက်က လူတွေရဲ့ စိတ်ထဲကိုဝင်မကြည့်နိုင်ကြဘူး။ ဒီတော့ ဘာဖြစ်ကုန်သလဲ၊ တစ်ဖက်က ရေးတဲ့ စာတွေ၊ တစ်ဖက်က လုပ်တဲ့ အပြုအမူတွေ အားလုံးဟာအခြားတစ်ဖက်ကနေကြည့်ရင် ရန်လိုတဲ့ သဘော၊ အဓိပ္ပာယ်မဲ့တဲ့ သဘော၊ အပေါ်ယံဟန်ဆောင်တဲ့ သဘောလို့ ထင်နေကြရတယ်။ သမိုင်းဆရာဟာ သူရေးနေတဲ့ သမိုင်းခေတ်က ပြည်သူတွေရဲ့ စိတ်နဲ့ စိတ်ချင်းဆက်မိနေရမယ်။ ဒီလို စိတ်ချင်းမဆက်မိရင် သမိုင်းကိုရေးလို့ မရဘူး။

တတိယအချက်။ ကျွန်တော်တို့ ဟာ ပစ္စုပ္ပန်ရဲ့ မျက်စိနဲ့ သာလျှင် အတိတ်ကို ကြည့်ကြရမယ်။ ပစ္စုပ္ပန်ရဲ့ မျက်စိနှင့် သာလျှင် အတိတ်ကိုနားလည်ရမယ်။ သမိုင်းဆရာဟာ သူ့ခေတ်ရဲ့ ပစ္စည်းဖြစ်တယ်။ သူ မှီတင်းနေထိုင်ရာ လက်ရှိအခြေအနေများ နဲ့ ဆက်သွယ်ပတ်သက်နေတယ်။ ဒီမိုကရေစီ၊ နယ်ချဲ့စနစ်၊ လက်နက်နိုင်ငံကြီး၊ စစ်၊ တော်လှန်ရေးစတဲ့ စကားလုံးတွေဟာ လက်ရှိခေတ်ရဲ့ အနက်အဓိပ္ပာယ်နဲ့ သုံးနှုန်းထားတဲ့ စကားလုံးတွေ ဖြစ်တယ်။ ဒီစကားလုံးတွေကိုမသုံးလို့ မရဘူး။ ရှေးဟောင်းသမိုင်းဆရာကတော့ တိုင်းရေးပြည်ရေး၊ ဘာညာ စသဖြင့် ရှေးခေတ်ကစကားလုံးတွေကို သုံးစွဲတယ်။ သဘောကတော့ သူတို့ ဟာ ဒိဋ္ဌဓမ္မကျရမယ်၊ ဘက်မလိုက်ရဘူးဆိုတဲ့ မူတွေအတိုင်းရေးချင်တဲ့ သဘောပေါ့။ ဒါပေမဲ့ မထူးပါဘူး။ ရှေးဟောင်းသမိုင်းကို ရေးနေပေမဲ့ ရှေးစကားလုံးတွေနဲ့ ရေးနေပေမဲ့ သိပ်တော့အကြောင်းမထူးလှပါဘူး။ သူတို့ ဟာလည်း ပစ္စုပ္ပန်ထဲမှာ မှီတင်းနေထိုင်တာဖြစ်လေတော့ ကိုယ်နဲ့ မရင်းနှီးတဲ့ ရှေးကျတဲ့ စကားလုံးတွေကို သုံးခြင်းအားဖြင့် ကိုယ့်ကိုယ်ကိုယ်အတိတ်ထဲရောက်နေတယ်လို့ လိမ်ညာနေတာနဲ့ တူပါတယ်။

ဂရိကရေးဝတ်ကျောင်းကြီးတွေထံသွားပြီး သမိုင်းအကြောင်းပို့ချရုံနဲ့ ရောမသမိုင်းဆရာ၊ ဂရိသမိုင်းဆရာ ဖြစ်မလာလို့ ပါပဲ။ ပြင်သစ် ‘တော်လှန်ရေးကြီး’ ထဲမှာ ပါရီက လူထုများ ဟာ အရေးကြီးတဲ့ အခန်းကဏ္ဍပါခဲ့ကြတယ်။ ဒီပါရီလူထုအကြောင်းကို ရေးတိုင်းပြင်သစ်သမိုင်းဆရာအဆက်ဆက်က သူတို့ ကို ‘လူအုပ်၊ လူထု၊ လူလေလူလွင့်၊ လူသောင်းကျန်းများ’ ဆိုတဲ့ စကားလုံးတွေကို သုံးခဲ့ကြတယ်။ ဒါပေမဲ့ ဒီအသုံးအနှုန်းတွေဟာ အဓိပ္ပာယ်သေသေချာချာ ကြည့်သူများ အဖို့ တော့ နိုင်ငံရေးအယူအဆပါနေတယ်။ ရေးသူရဲ့ အတွေးအခေါ်ကိုဖော်ပြနေတယ်။ ရေးသူရဲ့ အနက်အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ဆိုချက်ကို ဖော်ပြနေတယ်။

ဟုတ်တယ်။ သမိုင်းဆရာဟာ စကားလုံးတွေကို ရွေးချယ်သုံးစွဲရမယ်။ ဒီလိုရွေးချယ်သုံးစွဲပြီး ဆိုကတည်းက သမိုင်းဆရာဟာလည်း ‘ကြား’ မဟုတ်တော့ဘူး။ စကားလုံးတင်မဟုတ်ပါဘူး။ လွန်ခဲ့တဲ့ အနှစ်တစ်ရာအတွင်း ဥရောပမှာ အာဏာချိန်ခွင်လျှာ ပြောင်းလဲခဲ့တဲ့ အတွက် ဖရက်ဒရစ်သည် ဂရိတ်ဘုရင်ကြီးနဲ့ ပတ်သက်တဲ့ ဗြိတိသျှသမိုင်းဆရာတွေရဲ့ သဘောထားဟာလည်း ပြောင်းလဲသွားခဲ့ရတယ်။ ခရစ်ယာန်သာသနာ့အတွင်းက ပရိတ်တစ်စတင့်နဲ့ ရိုမန်ကက်သလစ်ဩဇာကြားမှာ အင်အားချိန်ခွင်လျှာ အပြောင်းအလဲတွေ ပေါ်ပေါက်ခဲ့တဲ့ အတွက် လိုယိုလာ၊ မာတင်လူသာ၊ ကရုမ်းဝဲလ် စသူတို့ နဲ့ ပတ်သက်တဲ့ သမိုင်းဆရာရဲ့ အမြင်ဟာလည်း ပြောင်းလဲသွားခဲ့ရတယ်။ လွန်ခဲ့တဲ့ အနှစ်လေးဆယ်အတွင်း ပြင်သစ်တော်လှန်ရေးကြီးနဲ့ ပတ်သက်တဲ့ အမြင်ဟာ ရုရှားအောက်တိုဘာ တော်လှန်ရေးကြီးကြောင့် ဘယ်လောက်ပြောင်းလဲသွားသလဲဆိုတာ ဝေးဝေးလံလံ၊ ခက်ခက်ခဲခဲ ရှာနေစရာတောင်မလိုပါဘူး။

သမိုင်းဆရာဟာ အတိတ်နဲ့ မဆိုင်ဘူး။ ပစ္စုပ္ပန်နဲ့ ဆိုင်တယ်။ ပါမောက္ခ ထရီဗာရီးပါး ကတော့ ‘သမိုင်းဆရာဟာ အတိတ်ကိုချစ်မြတ်နိုးရမ

ယ်' လို့ ပြောဖူးတယ်။ ကျွန်တော်ကတော့ သူ့အဆိုအမိန့်ကို သံသယရှိချင်တယ်။ အတိတ်ကို ချစ်မြတ်နိုးတဲ့ ကိစ္စဟာ လူအိုလူမင်းကြီးတွေ၊ အဖွဲ့အစည်းအို၊ အဖွဲ့အစည်းဟောင်းတွေရဲ့ အိမ်လွမ်းတဲ့ စိတ်ကူးယဉ်မျှသာဖြစ်တယ်။ ပစ္စုပ္ပန်နဲ့ အနာဂတ်ကို စိတ်ဝင်စားမှု၊ ယုံကြည်မှုလျော့ပါးတဲ့ လက္ခဏာတစ်ရပ်သာ ဖြစ်တယ်။ လက်ရှိသုံးစွဲနေတဲ့ စကားအသုံးအနှုန်း အတိုင်းပြောရရင် သမိုင်းဆရာဟာ 'သေနေတဲ့ အတိတ်ရဲ့ လက်'ထဲက လွတ်မြောက်အောင် ရုန်းထွက်ရမယ်ဆိုတဲ့ အမြင်ကို ကျွန်တော် သဘောကျတယ်။ သမိုင်းဆရာရဲ့ အလုပ်ဟာ အတိတ်ကိုချစ်ဖို့ မဟုတ်ဘူး ။ အတိတ်ကလွတ်မြောက်အောင်လုပ်ဖို့ တင်လည်း မဟုတ်ဘူး ။ သမိုင်းဆရာရဲ့ အလုပ်ဟာ ပစ္စုပ္ပန်ကို နားလည်ရေးအတွက် သော့တစ်ချောင်းအနေနဲ့ အတိတ်ကို ပိုင်နိုင်ကျွမ်းကျင်ဖို့ ၊ နားလည်ဖို့ သာ ဖြစ်တယ်။

* * *